

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра менеджменту, публічного управління та адміністрування**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувачка кафедри,
д.держ.упр., проф.**

_____ **Наталія БОНДАРЧУК**

« ____ » _____ **2024 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ
РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ»**

Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Вадим ЗАДОРЖНИЙ

**Науковий керівник,
к.держ.упр, доцент**

Наталія ШПОРТЮК

Дніпро – 2024

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту і маркетингу

Кафедра менеджменту, публічного управління та адміністрування

Освітня-професійна програма: «Публічне управління та адміністрування»

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Ступінь вищої освіти: «Магістр»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

«_____» _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Задорожного Вадима Миколайовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Публічне управління соціально-економічним розвитком сільських територій»

Науковий керівник: Шпортюк Наталя Леонідівна, к. держ. упр., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ректора ДДАЕУ від «_____» _____ 20__ р. № _____

1. Термін подання здобувачем роботи – _____ 20__ року.

3. Вихідні дані до роботи: звітність Лобойківського старостату Петриківської селищної ради, матеріали офіційних сайтів, періодичних видань за темою дослідження кваліфікаційної роботи

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Теоретичні засади публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій. 2. Сучасний стан публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій. 3. Напрями удосконалення публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Трагування категорії «сільська територія»
2. Ключові цілі та завдання Концепції сталого розвитку сільських територій
3. Структура ресурсної бази соціально-економічного розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради
4. Загальне сприйняття громади її мешканцями
5. Довгострокові цілі місцевого розвитку
6. Стратегічні напрями розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради
7. Варіанти стратегій соціально-економічного розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 22 листопада 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Пор. №	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми і об'єкта дослідження, розробка плану і графіку написання дипломної роботи	листопад 2022	
2.	Збір первинного матеріалу	листопад-грудень 2022	
3.	Теоретичні засади публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій	грудень 2022-травень 2023	
4.	Сучасний стан публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій	травень-серпень 2023	
5.	Напрями удосконалення публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій	вересень- листопад 2023	
6.	Написання висновків та пропозицій	грудень 2023	
7.	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу до захисту роботи	січень-лютий 2024	

Здобувач

_____
(підпис)

Вадим ЗАДОРЖНИЙ

_____
(ім'я, прізвище)

Науковий керівник

_____
(підпис)

Наталя ШПОРТЮК

_____
(ім'я, прізвище)

РЕФЕРАТ

Тема: «Публічне управління соціально-економічним розвитком сільських територій»

Кваліфікаційна робота містить: 72 с., 6 рис., 4 табл., 65 літературних джерел.

Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є соціально-економічний розвиток сільських територій.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретико-методичних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад та вивчення практичних аспектів удосконалення публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи як системний аналіз, класифікація; структурний; прогнозування; логічний, табличний, графічний.

В роботі надано пропозиції щодо удосконалення управління соціально-економічним розвитком сільської місцевості шляхом розробки інтегрованих стратегій. Такі стратегії допомагають керівникам громади досягати амбітних цілей, таких як створення сприятливого бізнес-середовища в громаді, диверсифікація економіки, створення комфортного та безпечного середовища проживання населення громади, раціонального природокористування та розвитку альтернативних джерел енергетики.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ, ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ, СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ

KEYWORDS

PUBLIC ADMINISTRATION, TERRITORIAL COMMUNITY, RURAL AREAS, ECONOMIC DEVELOPMENT, DEVELOPMENT MANAGEMENT, DEVELOPMENT STRATEGY

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	8
1.1. Визначення сутності та характеристика категорії «сільська територія»	8
1.2. Механізм публічного управління соціально-економічним розвитком територій	16
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	29
2.1. Загальна характеристика Лобойківського старостату Петриківської селищної ради	29
2.2. Моніторинг соціально-економічного розвитку громади	32
2.3. Правове регулювання публічного управління розвитком сільських територій	36
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	40
3.1. Формування стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку сільських територій	40
3.2. Формування механізму соціально-економічного розвитку сільських територій	46
Висновки до розділу 3	58
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

Актуальність дослідження. Одним із ключових чинників формування ефективної аграрної політики України є створення моделі розвитку сільських територій, що відповідає стандартам розвинутих європейських країн. Передумовою успішного впровадження реформ в Україні є визнання населенням європейського вектору розвитку як складової національної ідеї та прийняття європейських цінностей як основи своєї свідомості та освіти. Розвиток сільських територій є одним із пріоритетних напрямів економічної політики в країнах Європейського Союзу (ЄС), де рівень життя сільського населення є одним із найвищих у світі. Враховуючи євроінтеграційний вектор розвитку України та укладену між Україною та ЄС Угоду про асоціацію, яка дозволяє перехід від партнерства та співробітництва до політичної співпраці та економічної інтеграції, питання публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій потребують детального дослідження.

Ступінь розробки наукової проблеми. Проблема удосконалення забезпечення публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій висвітлена у працях таких дослідників як: Беженар І.М., Гадзало Я.М., Газуда Л.М., Гуторов О.І., Дургун Х.М., Калачевська Л. І., Калетнік Г.М., Корженівська Н., Костецька І.І., Крисанов Д. Ф., Кучеренко В. Р., Лелечко А.П., Лупенко Ю.О., Морозова Г.С., Оробей В.В., Павлов О.І., Патица Н.І., Плотнікова М. Ф., Попов С. А., Потриваєва Н.В., Самофатова В.А., Соколова А.О., Стегней М. І., Талавира М.П., Томашук І.В., Хомюк Н.Л. та ін.

Незважаючи на значні наукові розробки за темою кваліфікаційної роботи, деякі питання залишаються без відповіді та потребують подальших досліджень.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад та вивчення практичних аспектів удосконалення публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій.

Визначена у кваліфікаційній роботі мета зумовила виникнення та рішення таких **завдань**:

- надати визначення категорії «сільська територія»;
- охарактеризувати механізм публічного управління соціально-економічним розвитком території;
- охарактеризувати діяльність Лобойківського старостату Петриківської селищної ради;
- провести аналіз соціально-економічного розвитку громади;
- дослідити особливості правового регулювання публічного управління розвитком сільських територій;
- обґрунтувати стратегічні напрями соціально-економічного розвитку сільських територій;
- розробити механізм соціально-економічного розвитку сільських територій.

Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є соціально-економічний розвиток сільських територій.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретико-методичних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення публічного управління соціально-економічним розвитком сільських територій.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи як системний аналіз, класифікація; структурний; прогнозування; логічний, табличний, графічний.

Наукова новизна одержаних результатів. Новизна пропозицій, внесених в кваліфікаційній роботі, полягає у тому, що автором надано пропозиції щодо удосконалення управління соціально-економічним розвитком сільської місцевості шляхом розробки інтегрованих стратегій. Такі стратегії допомагають керівникам громади досягати амбітних цілей, таких як створення сприятливого бізнес-середовища в громаді, диверсифікація економіки, створення комфортного та

безпечного середовища проживання населення громади, раціонального природокористування та розвитку альтернативних джерел енергетики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо удосконалення публічного управління соціально-економічним розвитком Лобойківського старостату Петриківської селищної ради.

Апробація результатів роботи. Основні теоретичні положення і практичні розробки кваліфікаційної роботи доповідались на 11-ї Всеукраїнській науково-практичній конференції (м. Дніпро, 08-09 листопада 2023 р.).

Структура роботи. Робота містить 64 сторінки основного тексту, складається із вступу, трьох розділів, висновків, список використаних джерел містить 65 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

1.1. Визначення сутності та характеристика категорії «сільська територія»

Зі здобуттям незалежності в українській економіці та сільському господарстві відбулися фундаментальні зміни, пов'язані з формуванням приватної власності на засоби виробництва, аграрними реформами, реструктуризацією сільськогосподарських підприємств, умовами ведення сільського господарства тощо. Змінилася соціальна інфраструктура сільської місцевості, загострилися проблеми розвитку села та зайнятості селян. З іншого боку, розвиток сільських територій – це метод управління сільськими територіями з метою задоволення соціальних, економічних та екологічних потреб сільського населення.

Загальна характеристика сільського територіального утворення нагадує середовище виробничо-побутової діяльності сільських жителів у певному географічному місці. Розглянемо думки вітчизняних учених про сільські території та об'єкти в них (табл. 1.1).

Таким чином, прийняте визначення терміну «сільська територія» є узагальненим і підкреслює сільськогосподарську діяльність у цих територіях або в умовах підготовки культурних територій з економічних, екологічних, соціальних та енергетичних аспектів з точки зору пропозиції. Узагальнюючи думки науковців, приходимо до висновку, що сільську територію не можна розглядати лише як відокремлену від аграрного сектору регіональну одиницю, а необхідно враховувати й інші аспекти економічного життя цих регіонів.

Питання розвитку сільської місцевості України на сьогодні є надзвичайно актуальними та потребують інноваційних рішень. Важливість цього питання

підкреслюється ще й тим, що сільська місцевість займає близько 90% площі нашої держави і в ній проживає 1/3 всього населення України.

Таблиця 1.1

Трактування категорії «сільська територія»

Автор	Визначення
П. Т. Саблук	«Сільська місцевість – це елементи історично сформованої житлової мережі, яка об’єднує організаційно-функціональне ціле міст, сіл, хуторів, односімейних будинків та інших житлових одиниць, що перебувають у віданні сільських рад». Логічно вважати сільську територію як втілення того, чим оснащено: все, що знаходиться, функціонує і використовується на благо людей, які там живуть і працюють.
Д. Ф. Крисанов	Сільську територію слід розглядати як складову соціальної території, а житлову і трудову ресурсну базу сільськогосподарського району, сільських поселень і селищ міського типу відносять до сільської території.
А. М. Третяк	До сільської місцевості, як правило, належать сільськогосподарські та лісогосподарські території з відповідними типами поселень
М. В. Смушак	Сільська місцевість — територія, населена селом. Він представляє все, що на ньому є. Характеризується індивідуальними природними особливостями. Знаходиться у віданні сільської ради. Має чітку структурну будову. є загальним поняттям. Він пропонує, як і Держкомстат України, вважати сільську місцевість лише сільською. Іншими словами, міські поселення не є сільською місцевістю. Є також села, особливо приміські, де переважає промислове виробництво, і, враховуючи визначення сільської місцевості А. М. Третяка, ці села не слід відносити до сільської місцевості.
М. П. Талавирия	Сільські території слід розуміти як системні явища, які «включають, крім самого простору, все, що там певним чином функціонує або є його частиною».
К. І. Якуба	Сільське поселення визначається як «громада, незалежно від її розміру (село, село, міська рада, район тощо), яка має наявний населений, природний, економічний і соціальний потенціал і керує соціально-економічним розвитком цих утворень. «Це адміністративна одиниця з грамотною організацією», а територію – просторове розміщення всього ресурсного потенціалу – можна розглядати як сільську територію. »
О. Г. Осауленко	Мережа сільських поселень включає сукупність об’єктів і населення, що проживає на певній території. По-перше, сільськогосподарська база - це тип діяльності, в якій 50% або більше робочої сили зайнято в сільському господарстві. По-друге, агропромислове підприємство - підприємство, на якому не менше третини робочої сили, крім сільськогосподарського виробництва, зайнято в сільському господарстві, переробній та інших галузях. По-третє, несільськогосподарські компанії – це ті, що розташовані в сільській місцевості, де більше 50% робочої сили зайнято в несільськогосподарській діяльності.

Перехід України до нового світогляду сталого територіального розвитку є важливим кроком на шляху вирішення соціально-економічних викликів і проблем, пов'язаних із збереженням доброго довкілля та природоохоронного потенціалу для задоволення потреб нинішнього та майбутніх поколінь. Пропонуйте збалансовані рішення.

Конкретні пріоритети розвитку були визначені Концепцією сталого розвитку населених пунктів (1999 р.), а правила та положення цієї Концепції згодом були уточнені та вдосконалені Концепцією розвитку сільських територій (2015 р.) та Стратегією сталого розвитку територій до 2030 року (2018).

Підвищення соціально-економічного потенціалу сільської місцевості та забезпечення стабільності та незворотності цього процесу є стратегічним завданням державної політики, яке закріплено в Законі «Про державну підтримку сільського господарства України». Цим законом сталий розвиток сільських територій закладено в аграрну політику держави. Зараз забезпечення розвитку сільських територій покладено на Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Національні цілі сталого розвитку базуються на політичних, економічних, соціальних, екологічних, моральних і культурних цінностях українського суспільства. Вони визначають стратегічний напрямок захисту загального блага та національних інтересів України. Перехід до сталого розвитку – це процес, який змінює цінності багатьох людей. Міжнародно визнаними фундаментальними цінностями розвитку є свобода, рівність, солідарність, толерантність, повага до природи та колективна відповідальність. Перехід сільської місцевості на модель сталого розвитку слід вважати пріоритетним напрямом розвитку нашої країни. Слід зазначити, що сталий розвиток сільських територій має соціально-економічні характеристики, які не руйнують їх природну основу і забезпечують постійний прогрес суспільства.

Територіальний розвиток відповідно до принципів Концепції розвитку сільських територій 2015 року є політичною та практичною моделлю розвитку для

всіх країн світу, яка відповідає потребам нинішніх поколінь, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. вона власні потреби. Ця модель спрямована на досягнення оптимального балансу між трьома складовими розвитку: економічною, соціальною та екологічною.

Слід зазначити, що прийняття концепції сталого розвитку сільських територій завершує процес формування нормативної бази політики сільського розвитку в Україні. Основні цілі та завдання концепції сталого розвитку сільської місцевості наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Ключові цілі та завдання Концепції сталого розвитку сільських територій

Цілі	Завдання
Створення комфортного середовища проживання в сільській місцевості	Задоволення житлових потреб сільських жителів, особливо молодих сімей та молодих спеціалістів
Стимулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі шляхом створення сприятливого інфраструктурного середовища	Підвищити рівень комплексного оснащення сільських населених пунктів об'єктами соціально-технічної інфраструктури
Сприяти розвитку технологій сільського господарства	Концентрація ресурсів, спрямованих на загальний розвиток сільських населених пунктів, де реалізуються інвестиційні проекти в аграрному секторі
Сприяти участі сільських жителів у вирішенні важливих місцевих проблем	Підтримка місцевої діяльності жителів сільської місцевості
Формування позитивного ставлення до сільського способу життя	Просування та поширення результатів для розвитку сільських територій

Концепція програми визначає критерії відбору регіональних програм сталого розвитку сільських територій:

- наявність в обласній програмі передбачених програмою заходів, спрямованих на створення сприятливих інфраструктурних умов у сільській місцевості для реалізації інвестиційних проектів в аграрному секторі;

— наявність реєстру проектів змішаної забудови поселень компактного проживання, пов'язаних з об'єктами соціально-технологічного розвитку населених пунктів у сільській місцевості, а також об'єктами створення (реконструкції) агропромислового комплексу. Документ планування території за формою, встановленою Міністерством аграрної політики та продовольства України.

- створення додаткових високотехнологічних робочих місць на підприємствах агропромислового комплексу в сільській місцевості, де реалізуються заходи програми.

- використання сучасних технологій у створенні об'єктів соціальної та технічної інфраструктури.

- комплексність соціально-технічного розвитку населених пунктів у сільській місцевості з урахуванням можливостей існуючої інфраструктури та специфіки реалізації інвестиційних проектів;

- наявність ресурсів державного та місцевих бюджетів для реалізації регіональних програм.

- наявність нормативно-правової бази, необхідної для фінансування та реалізації регіональних програм.

— наявність стимулюючих заходів на основі залучення позабюджетних ресурсів, спрямованих на комплексний розвиток соціально-технічної інфраструктури та покращення умов життя в сільській місцевості.

На нашу думку, управління розвитком сільських територій має базуватися на реалізації положень активної політики сталого розвитку, а реалізація соціально-економічних проектів і програм у сільській місцевості потребує регіонального підходу, а тому комплексу заходів у окремі територіальні структурні одиниці не

лише за їх ресурсним потенціалом, а й за специфікою розвитку, у тому числі за деталями їх трудової діяльності.

Нині питання регіонального розвитку набули особливої актуальності. Відповідно до вимог стандартів ЄС одним із пріоритетних напрямів розвитку України є підвищення ефективності сільського господарства як основного чинника розвитку сільських територій. Оскільки сільськогосподарське виробництво залишається основною сферою діяльності на селі, закономірно, що економісти приділяють все більшу увагу питанню розвитку аграрних господарств у рамках вирішення проблеми ефективного розвитку села. Економісти-аграрники ННЦ «Інститут економіки сільського господарства» також наголошують на актуальності детальних досліджень розвитку сільських територій та пропонують бачення перспективних форм організації господарської діяльності на селі.

У нормативно-правових актах Міністерства аграрної політики та продовольства України визначено, що одним із основних завдань Мінагрополітики є забезпечення розвитку сільських територій. Мінагрополітики відповідно до покладених завдань розробляє та забезпечує цільові, галузеві та інші загальнодержавні програми розвитку сільськогосподарського виробництва, комплексного розвитку сільських територій та вдосконалення системи управління сільськогосподарськими територіями. Здійснення моніторингу стану соціальної інфраструктури у сільській місцевості, розроблення та здійснення заходів щодо комплексного розвитку цих територій, внесення відповідних пропозицій на розгляд Кабінету Міністрів України. Тобто Мінагрополітики виступає головним органом системи центрального органу виконавчої влади з державного управління інтегрованим розвитком сільських територій та виконує покладені на нього завдання щодо формулювання та реалізації загальнодержавних та інших завдань. Проте насправді Мінагрополітики більше зосереджується на реалізації аграрної політики.

Водночас за регіональну політику держави відповідає Міністерство розвитку громад та територій України.

Соціально-економічне становище розвитку сільської місцевості є складним з таких причин:

- Недостатня увага держави до захисту приватної власності на селі, особливо до порушення прав власності на землю, до вирішення проблем розвитку села та сільського господарства шляхом налагодження коопераційних відносин між аграрним сектором та іншими секторами. У рамках національної економіки державна підтримка місцевих територій вкрай обмежена.

- Відсутність економічних механізмів ціноутворення, інвестиційної політики, цільового державного фінансування сільськогосподарського виробництва та соціальної інфраструктури.

- Недостатня інфраструктура аграрного ринку та неефективна державна політика щодо створення умов для розвитку співробітництва у сфері постачання, зберігання та маркетингу сільськогосподарської продукції.

Кожен сільський регіон має історичні, соціально-економічні, екологічні, демографічні та територіальні особливості, етнічні та культурні традиції, відносну самостійність, тобто діяльність. Пошук оптимальних економічних рішень розвитку сільських територій базується на ресурсному потенціалі об'єктів сільської місцевості.

Як зазначалося вище, передумовами розвитку села є зайнятість сільського населення, підвищення продуктивності та ефективності сільськогосподарського виробництва шляхом механізації, модернізації та впровадження нових технологій, а також державна підтримка розвитку аграрних господарств і сільськогосподарських кооперативів.

Сільська місцевість України характеризується обмеженими можливостями забезпечення мешканців, які там проживають, додатковою роботою, крім сільськогосподарської. Це, перш за все, робота в соціальній сфері села. Через низький рівень зайнятості та низький матеріальний достаток жителі села шукають додаткові джерела доходу, що, насамперед, зумовлює самозайнятість, тобто роботу в

приватному господарстві. Однак значних доходів це не приносить, а така робота в першу чергу спрямована на те, щоб забезпечити сім'ю продуктами харчування. Надлишки продукції в основному продаються на місцевих ринках. Це пов'язано з обмеженим доступом до інших каналів збуту, недостатніми ресурсами для масового виробництва та, як правило, проблемами транспорту та зв'язку.

Сталий розвиток територіальної одиниці базується на збалансованій гармонійній єдності між економікою (конкурентоспроможність сільського господарства з наголосом на реструктуризації та модернізації, поширенні знань, інноваціях та вдосконаленні продуктів), навколишнім середовищем (зосередженість на навколишньому середовищі, охороні навколишнього середовища, біорізноманіття, охорона водних ресурсів) та соціумом (підвищення рівня життя селян через розвиток села, створення робочих місць та диверсифікацію сільської економіки) та через призму взаємодії органів влади, економічних структур та суспільства.

Наприклад, якщо ви хочете здійснювати господарську діяльність в аграрному секторі села, проаналізуйте не лише виробничі можливості, а й економічну обґрунтованість, враховуючи екологічну безпеку, екологічний вплив на навколишнє середовище та соціальну спрямованість.

Враховуючи ці тенденції, політика підтримки має бути зосереджена на сільському господарстві як формі комерційної діяльності та розвитку села, що передбачає перехід від традиційної структури виробництва з акцентом на сільське господарство (недиверсифіковане) до диверсифікованої структури виробництва. Це має бути чітко відокремлено від політики. Для підвищення якості життя необхідно зробити сільську територію привабливою та самодостатньою, збільшити зайнятість і доходи населення, розвивати місцеву автономію та підвищувати престиж сільського способу життя для сприяння поверненню жителів на село. Тобто загальнодержавне регулювання досягається використанням соціально-економічних засобів регулювання відносин у поєднанні з організаційно-правовими засобами та

врахуванням у сукупності інтересів сільських поселень, сільських громад, муніципальних утворень і населення держави.

1.2. Механізм публічного управління соціально-економічним розвитком території

Зміна меж і структури ринків, природних і кліматичних чинників, ідеологічних та інших змін, взаємозалежності елементів системи, під впливом таких каталізаторів, як глобалізація, економічні кризи, технічний прогрес і формування нових технологічних платформ. В умовах глобалізації будь-якого процесу якість життя громадян і соціальна стабільність окремих держав залежать від їх взаємодії з рівноправними системами (інші держави) і з системами вищого рівня (союзи, альянси тощо) через ступінь залучення громадян до процесів державного та місцевого управління.

Публічне управління – це орган управління державою та органами місцевого самоврядування за безпосередньої участі народу, метою якого є встановлення та розвиток суспільних відносин з метою сталого розвитку країни та забезпечення прав і свобод громадян шляхом реагування на їхні потреби.

На регіональному рівні механізми управління трансформуються в підсистеми управління в рамках сформульованих на макрорівні механізмів реалізації національних довгострокових стратегій соціально-економічного розвитку (стратегій інноваційного розвитку). Це зумовлено особливостями політичного, правового, соціально-економічного, технологічного, екологічного розвитку, природно-кліматичними умовами території, завдяки активній участі населення у процесі створення публічного простору. Забезпечити прийняття рішень з урахуванням потреб населення. Керувати завданнями та оцінювати ефективність їх вирішення.

Публічне управління у сформованій території майже повністю охоплює весь спектр публічних послуг, тим самим пропонуючи цілі та можливості.

На основі принципів державного управління та з урахуванням основних процесів механізмів управління сформульовано поняття ефективності функціонування механізмів управління. Під ефективністю функціонування адміністративних установ розуміється ступінь задоволення суспільних потреб людей шляхом надання публічних послуг і виконання публічних функцій відповідно до встановлених норм і адміністративних правил. Цей тимчасовий період визначається обмеженим обсягом послуг з урахуванням досягнення цільових показників, темпів соціально-економічного розвитку регіону та співвідношення досягнутих результатів до витрачених бюджетних коштів.

Такий підхід потребує розробки концептуальної моделі механізму державного управління соціально-економічним розвитком регіону у взаємозв'язку з підсистемою управління бюджетним процесом.

Місцеві органи влади розробляють прогнози та стратегії соціально-економічного розвитку регіону (як елементи регіональної стратегії), а також перелік першочергових потреб населення на основі комплексних взаємодій, концепцій, програм і планів, соціально-економічного розвитку регіону, цільових програм (довгострокові та галузеві), пріоритетних проектів, бюджетів. На рівні міських та сільських органів місцевого самоврядування залучення жителів забезпечується шляхом оцінки якості роботи в процесі розробки стратегій, програм, планів та бюджетів соціально-економічного розвитку регіону. Функціонування місцевого самоврядування, доступність і якість публічних послуг, задоволення основних потреб населення, що проживає на території регіону, здійснення державних функцій.

Враховуючи досвід Німеччини, Великої Британії, Швеції, США, Нової Зеландії та Казахстану, рекомендації ОЕСР, МВФ, МБРР та рекомендації (реалізація політики), що базуються на можливостях і перспективах розвитку інформаційно-комунікаційні технології запропоновані проектом «Електронний уряд», «Електронне бюджетування» представляє концептуальну модель механізмів державного управління економікою регіонального соціального розвитку, засновану на

принципах CMR (Customer Relationship Management - клієнти керують відносинами). Модель державного механізму управління соціально-економічним розвитком території принципово відрізняється від сучасної адміністративної системи України. В Україні населення розглядається насамперед як споживач, тобто як бенефіціар держави та громади.

Таблиця 1.2

Порівняльна оцінка ролі населення в сучасних державних і місцевих адміністративних системах та запропонованому механізмі публічного управління соціально-економічного розвитку території

Діюча система державного та муніципального управління	Пропонована модель механізму публічного управління
<p>Розробка прогнозів, стратегій, планів соціально-економічного розвитку та бюджетного планування відбувається без належного обґрунтування вартості державних і муніципальних послуг та розрахунку їх потреби.</p> <p>Управління соціально-економічним розвитком території та бюджетним процесом як прерогатива органів державної влади та місцевого самоврядування відрізняється від управління якістю надання державних та муніципальних послуг.</p> <p>Реалізація прогнозів, програм і планів соціально-економічного розвитку території, цільових програм і пріоритетних проектів здійснюється на суму, визначену розміром бюджету території (з урахуванням трансфертів). Найбільш позитивна реакція органів влади та місцевого самоврядування на базові потреби населення найчастіше виражається у відповіді на їх колективні прояви у формі акцій, протестів тощо. Органи влади та управління розглядають населення як споживача державного та муніципальні служби.</p> <p>Лише під час виборчої кампанії населення відчуває виклик з боку державної адміністративної системи. Адміністративні процеси жорстко відокремлені від суспільних (думки населення, громадських організацій, експертів не враховуються при розробці прогнозів, стратегій, програм, бюджетів) і не спрямовані на задоволення першочергових потреб в умовах обмежених ресурсів.</p>	<p>Населення виступає суб'єктом механізму державного управління та бере участь у розробці прогнозів, програм і планів соціально-економічного розвитку, досягаючи тим самим результатів державного управління територіальними та місцевими фінансами.</p> <p>Процес задоволення потреб населення стає «прозорим» і піддається оцінці. Населення у взаємодії (діалозі) з органами державної влади та місцевого самоврядування розробляє (спільно) плани реалізації наявних потреб. Населення, державні органи та муніципалітети організують державне управління на рівних засадах.</p> <p>У складанні переліку та оцінці обсягу послуг і контролю бере участь населення. Населення наділене владними повноваженнями, обов'язком брати участь у державному управлінні, правом на волевиявлення щодо оцінки якості публічних послуг і виконання державних функцій. Населення є замовником їхніх потреб і при обмеженості ресурсів бере участь у їх плануванні та оцінці ефективності та ефективності їх використання. Формалізує принципи суспільного устрою</p>

У запропонованій моделі, спрямованій на сталий розвиток території, баланс сил залежить від населення та інших зацікавлених сторін, залучених до виявлення та формалізації потреб населення, а також від критеріїв оцінки задоволеності населення (табл. 1.2).

Для реалізації запропонованої концепції необхідно дотримуватись таких умов:

- адміністративні процеси мають стати більш зрозумілими та практичними, щоб громадяни могли брати участь;
- державні адміністративні органи знають, розуміють і контролюють конкретні потреби населення на своїй території;
- у громадян формується почуття відповідальності за повну та своєчасну інформацію про свої потреби та бажання;
- оскільки перехід до нижчих ієрархічних рівнів та адміністративні процеси все більше орієнтуються на населення (націю) та його потреби,
- при формуванні програм, проектів та планів соціально-економічного розвитку забезпечується прозорість та повне інформування громадськості про результати та ефективність використання бюджетних коштів.

Набір базових принципів реалізації механізмів державного управління соціально-економічним розвитком регіонів, тісно пов'язаних із бюджетуванням, орієнтованим на результат, включає такі модулі:

1. Розглянути узгоджене використання інструментів проведення бюджетної та адміністративної реформ, підвищення соціально-економічного розвитку території та підвищення ефективності управління територіальними та місцевими фінансами;

Доцільно дотримуватися наступних принципів:

- підтримання збалансованого реагування на коротко-, середньо- та довгострокові потреби населення;
- забезпечення функціональної ефективності державних послуг. В умовах обмеженості бюджетних ресурсів необхідні три напрямки: «фінансування поточних

потреб», «фінансування законодавчо встановлених можливостей» та «фінансування соціально-економічного розвитку» - визначення оптимальних пропорцій;

- створення ефективної системи регулювання бюджетно-правових відносин, заснованої на чіткому визначенні статусу та повноважень учасників механізму управління;

- забезпечення побутової самостійності (самозабезпечення);

- формування попередніх орієнтирів у сфері державного управління;

- наступність у розробленні стратегій, прогнозів і програм (планів), цільових програм і пріоритетних проектів соціально-економічного розвитку регіону на довгострокову та середньострокову перспективу, у тому числі у сфері державно-приватного партнерства;

- чіткі правила використання звітів про результати та пріоритети діяльності як інструментів бюджетної та адміністративної реформ;

- забезпечення перевірки та прозорості механізмів державного управління соціально-економічним розвитком регіонів.

2. Модернізація міжбюджетних відносин, упорядкування механізмів розподілу субвенцій та оптимізація співфінансування витрат з великих бюджетів місцевого самоврядування.

Доцільно дотримуватися наступних принципів:

- рівноправність територіального бюджету по відношенню до державного;

- адекватне збалансування рівнів безпеки домогосподарств;

- відповідальність кожного бюджетного рівня за ефективне та цільове використання отриманих трансфертів;

- максимальне орієнтовне значення рівня надання державних послуг бенефіціарам;

- забезпечити органи місцевого самоврядування достатніми ресурсами для забезпечення надання повного спектру муніципальних послуг для вирішення важливих питань місцевого значення;

- раціональне використання інструментів громадського контролю механізмів соціально-економічного розвитку території, таких як бюджети та податкові паспорти, які забезпечують раціональний розрахунок вартості державних (муніципальних) послуг певного рівня якості.

3. Підвищення рівня спроможності суб'єктів державного механізму управління регіональним соціально-економічним розвитком належним чином запроваджувати правила (адміністративні регламенти) та чіткі процедури надання національних (муніципальних) послуг у конкретному регіоні.

Доцільно дотримуватися наступних принципів:

- обов'язкове навчання на тему бюджетування публічної (муніципальної) послуги (з урахуванням забезпечення стандартів якості її надання) із зазначенням відповідних витрат;

- зобов'язання щодо розробки необхідних адміністративних правил для виконання національних (місцевих) функцій і надання національних (місцевих) послуг певної вартості та належної якості;

- навчання та підвищення кваліфікації представників влади з питань соціально-економічного розвитку території, у тому числі в бюджетній, зовнішній та внутрішній сферах, з урахуванням використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій («електронне урядування»);

- підвищення економічних (особливо фінансових) знань представників громадських інституцій та громадян у механізмах державного управління соціально-економічним розвитком регіону (поступовий відхід від «споживацького ставлення» населення);

- посилення відповідальності корпоративних структур у забезпеченні соціального захисту населення.

4. Контроль та оцінка результативності та ефективності використання бюджетних коштів та державного майна.

Доцільно дотримуватися наступних принципів:

– обов'язкова участь усіх суб'єктів механізму державного управління соціально-економічним розвитком території в оцінці ефективності та результативності використання бюджетних коштів та загальнодержавних (місцевих) активів;

– забезпечення своєчасного реагування на результати оцінки;

– прозорість;

– ефективність використання механізмів громадського контролю за соціально-економічним розвитком регіону (громадські слухання, адміністративні регламенти, бюджети та податкові паспорти тощо);

Ці принципи визначають структуру та функціонування інформаційно-комунікаційних підсистем. Інформаційно-комунікаційна підсистема включає різноманітні техніки, методи, процеси та підсистеми звітності, які забезпечують:

– набір показників ефективності, необхідних для формування прогнозів, стратегій, програм, планів соціально-економічного розвитку та бюджетних процесів;

– ґрунтовне розуміння суб'єктами механізмів державного управління показників ефективності та результативності функціонування механізмів державного управління в соціально-економічному розвитку регіону;

– суттєвість звіту для зацікавлених сторін, точність розкритої інформації та відповідність адміністративним нормам та іншим обов'язковим стандартам;

– підстава для громадських зауважень щодо відповідності інформації (звітів) встановленим вимогам. Це сприятиме підвищенню довіри громадян до оприлюднених звітів про використання бюджетних коштів та державного (місцевого) майна;

– здатність механізмів публічного управління оперативно реагувати на запити зацікавлених сторін та подавати звіти, як необхідний елемент постійного діалогу зі стейкхолдерами (як елемент зворотного зв'язку).

– враховувати не лише поточну ситуацію та можливість реалізації задекларованої стратегії, а й можливості розвитку в масштабі та обсягу механізмів державного управління (включаючи бюджетні процеси) соціально-економічним розвитком території; відповідати майбутнім стандартам і очікуванням, а також програмам, планам і бюджетній політиці;

– підтримка та інтеграція різних підходів до прозорості та контролю якості. До реалізації залучаються різні організації (органи влади та асоціації, бізнес-асоціації, вищі органи влади);

– застосовність інформаційно-комунікаційних систем і технологій у різних географічних, культурних і соціальних умовах;

– підтвердження професійної ефективності механізмів громадського контролю за соціально-економічним розвитком території, а також надання інформації про характер взаємовідносин органів державної влади та місцевого самоврядування з населенням, бізнес-структурами, суспільством тощо.

Лозінська Л. та співавтори розглядають територіальний розвиток під кутом зору його спрямованості на підвищення рівня життя та якості життя населення, що забезпечується сталим, збалансованим та взаємодеструктивним відтворенням соціальних, економічних, ресурсних факторів та умов навколишнього середовища. Водночас стійкість науковці трактують як важливу ознаку територіального розвитку, яка передбачає тривалість збереження умов відтворення потенціалу території (її соціальної, природно-ресурсної, екологічної, економічної та інших складових), збалансованості та соціальної спрямованості. Це ж стосується і вимоги збалансованості, під якою розуміють специфічну для кожної регіональної системи частку зазначених складових у її потенціалі, що забезпечує стабільність і соціальну спрямованість розвитку системи. На думку авторів, соціальна орієнтація – це оцінка

векторних і кількісних параметрів регіональних ситуацій залежно від того, як вони впливають на рівень і якість життя населення [22].

Дацишин М. та Керецман В. підкреслюють, що збалансований розвиток регіону передбачає дотримання тієї пропорції його потенціалу, яка притаманна кожній регіональній системі та забезпечує стабільність та соціальну спрямованість розвитку. Згідно з цією ідеєю, функціонування повноцінних регіонів неможливе без перетворень, спрямованих на внутрішній баланс: формування відсутніх у структурі регіону елементів і подолання деструктивного характеру інших складових, сприяння внутрішньо- та міжрегіональним зв'язкам [7]. Такі перетворення ототожнюються не тільки з механічним зростанням елементів або з ускладненням конструкції. Ключ до розуміння збалансованого розвитку, наголошують дослідники, полягає в його трактуванні як певного оптимуму, тобто сукупності найсприятливіших соціально-економічних і природних умов на даній території, які б дозволяли ефективно використовувати природні ресурси. Максимально ефективно використовувати ресурси, а також промислову та соціальну інфраструктуру за умови забезпечення екологічної рівноваги. Тому розвиток регіону слід розглядати як функціонування регіональної системи, що забезпечує позитивну динаміку показників якості життя населення шляхом сталого збалансованого відтворення соціально-економічного, ресурсного та екологічного потенціалу регіону.

Наголошуємо на важливості вивчення проблем територіального розвитку та зазначаємо, що традиційний аналіз має бути доповнений методами, які дають змогу вивчати економічні, соціальні та політичні процеси у їх взаємодії та в цілому, оскільки такий підхід є оцінкою територіального розвитку.

Висновки до розділу 1

1. Визначено, що продовжують існувати неоднозначні категоричні трактування поняття «сільська територія», які, насамперед, передбачають складну

багатофункціональну систему (за природними показниками, за соціально-економічним статусом, за діяльністю та економікою), що характеризується типовими ознаками. Сільська місцевість займає 70% території нашої держави, у ній проживає трохи більше 1/3 всього населення України. Важливим аспектом забезпечення соціально-економічного розвитку села є соціальна, професійна та політична активність сільського населення. Сучасний стан сільської місцевості характеризується кризою та соціально-економічною незбалансованістю та вкрай слабким розвитком: скороченням робочих місць; підвищення самостійності; посилення трудової міграції та соціальної напруги в сільській місцевості. Низький рівень життя сільського населення призводить до міграції найбільш активної та працездатної його частини до міст, посилює зовнішню трудову міграцію, що призводить до занепаду сільської місцевості. За даними 2022 року, лише 443,7 тис. осіб офіційно були зайняті у сільському, лісовому та рибному господарствах. У сільській місцевості переважає традиційна самозайнятість, тобто робота в особистих селянських господарствах.

2. Сільська місцевість характеризується великими резервами робочої сили, яка може брати участь у сільськогосподарському виробництві, культурній та соціальній сферах, торгівлі та лісовому господарстві, розвиватися як суб'єкт господарювання та вести власну справу з отриманням прибутку. Близько 2783,6 тис. сільських жителів працездатного віку, майже третина, є безробітними, тобто не працюють найманими робітниками, не володіють і не виробляють товарної продукції в особистих селянських господарствах. Ми вважаємо, що підвищення якості життя в сільській місцевості, покращення сільських територій та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору є першочерговими завданнями. Це може бути мотивуючим стимулом для збільшення кількості сільських жителів та сприяти подоланню кризових явищ на селі відповідно до положень Національної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Ця стратегія підвищення якості життя передбачає використання ефективного організаційно-економічного механізму реалізації

політики зайнятості сільського населення, формування та функціонування аграрного ринку праці в Україні, розвиток альтернативних видів діяльності, приватно-державне партнерство, приватні інвестиції в реалізацію соціальних проектів і програм тощо. Підвищити конкурентоспроможність села можна також шляхом поживлення кооперативного руху та підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації, сприяння розвитку несільськогосподарських підприємств у сільській місцевості, реалізації проектів соціально-економічного розвитку сільських територій та заходів щодо сприяння соціальній ініціативі для посилення розвитку інфраструктури в сільській місцевості тощо.

3. Сталий розвиток починається з територіальної єдності та вирішення проблем її мешканців, а потім виходить на державний та глобальний рівні, тобто відбувається вдосконалення місцевого управління та розвитку з урахуванням ініціатив «знизу». Метою процесу децентралізації було передати відповідальність за розвиток агломерації територіальній громаді, її мешканцям, зацікавленим у розбудові власного села, покращенні добробуту та покращенні умов життя. У центрі уваги мешканці громади та їхні потреби. Місцева влада виконує роль координатора, приймає запити та складає перелік проблем, які необхідно вирішити. При цьому вона тісно співпрацює з мешканцями та взаємодіє для досягнення результату. Тобто розвиток територіальної одиниці відбувається зусиллями місцевих жителів, вони стають не просто жителями, а активними учасниками всіх сторін суспільного життя, пропонуючи та вносячи свій особистий внесок у досягнення спільної мети.

4. Сучасний стан сільських територій перебуває у досить критичній соціально-економічній ситуації, тому впровадження інноваційних та ефективних управлінських рішень та зміна вектору розвитку дозволить змінити поточну ситуацію. Таким чином, проаналізувавши зазначені законодавчі та нормативні документи, можна виділити основні аспекти управління розвитком сільських територій України:

- створення сприятливих соціальних, фінансово-економічних умов для виконання селом своїх виробничих та інших функцій і завдань загальнодержавного рівня в системі територіального розвитку;

- стабільне зростання сільської економіки за рахунок підвищення ефективності сільського господарства та внеску (фінансово-економічного) сільської місцевості в економіку країни та добробут громадян;

- підвищення зайнятості, рівня та якості життя сільського населення та наближення села до міського рівня життя;

- уповільнення міграційних процесів, покращення демографічної ситуації та збільшення тривалості життя;

- зменшення міжрегіональних і внутрішньорегіональних відмінностей між рівнем і якістю життя сільського населення;

- раціоналізація використання природних ресурсів і збереження навколишнього природного середовища;

- зберегти та примножити культурний потенціал села.

Водночас на державному, регіональному та місцевому рівнях мають бути передбачені заходи, які сприятимуть реалізації управлінської політики розвитку сільських територій та підвищенню ефективності її реалізації:

- включення завдань сталого розвитку сільських територій до стратегічних загальнодержавних та регіональних програм розвитку;

- врахування місій сталого сільського розвитку в системі планування землекористування сільських територій;

- розроблення та реалізація програм забезпечення розвитку інфраструктури, транспорту та зв'язку в сільській місцевості;

- виділення сільської складової в цільових програмах центральних органів виконавчої влади;

- здійснити кваліфікований аналіз екологічних проблем сільської місцевості та розробити концептуальні положення щодо екологічної складової розвитку села;
- розробка каталогу заходів щодо збереження різноманіття природного населення в сільській місцевості;
- розширення заходів спеціальної підтримки багатодітних сільських сімей та малозабезпечених сімей;
- розроблення пропозицій щодо підвищення інноваційно-інвестиційної привабливості сільської місцевості.

Ці заходи сприятимуть покращенню розвитку сільських територій, стимулюватимуть соціально-економічну складову розвитку територій та позитивно вплинуть на рівень життя сільського населення.

Розроблений нами концептуальний підхід до процесу державного управління на територіальному рівні передбачає трансформацію в рамках механізму реалізації довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку держави (стратегії інноваційного розвитку), закладеної на макрорівні, як підсистеми державного управління, яка завдяки активній участі населення забезпечує врахування потреб населення, що зумовлені специфікою політико-правового, соціально-економічного, технологічного та екологічного розвитку території, а також її природно-кліматичні умови, при визначенні суспільних завдань та оцінці ефективності їх вирішення.

На основі принципів державного управління та з урахуванням ключових процесів механізму державного управління сформульовано концепцію ефективності функціонування механізму державного управління, а саме: задоволення потреб населення в публічних послугах через надання публічних послуг та здійснення державних службових завдань відповідно до адміністративних норм і правил, встановлених на цей тимчасовий період через максимальний обсяг послуг з урахуванням досягнення цільових показників та темпів соціально-економічного розвитку території та співвідношення досягнутих результатів до витрачених бюджетних коштів.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

2.1. Загальна характеристика Лобойківського старостату Петриківської селищної ради

Територіальна громада Петриківської селищної ради утворена згідно з розпорядженням КМУ від 20 травня 2020 року № 601-Р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Дніпропетровської області».

До складу територіальної громади входить 19 населених пунктів, а саме: с. Петриківка, с. Курилівка, с. Мала Петриківка, с. Сотницьке, с. Кулішеве, с. Хутірське, с. Єлизаветівка, с. Іванівка, с. Гречане, с. Клешнівка, с. Куліші, с. Радісне, с. Лобойківка, с. Чаплинка, с. Улянівка, с. Шульгівка, с. Плавещина, с. Сорочин, с. Судівка.

Площа Лобойківського старостату Петриківської селищної ради становить 26,76 кв. кілометрів населення становить 2,168 тис. чоловік. Транспортне сполучення здійснюється дорогами загального користування місцевого значення.

На 2022 рік за планом до доходів бюджету територіальної громади Петриківської селищної ради повинно було надійти 235,14 млн. грн. Зібрано фактично – 252,5 млн. грн. або 107,4% від планового рівня. Власних надходжень (без трансфертів з інших бюджетів) надійшло в сумі 189,63 млн. грн., при плані 171,62 тис. грн., або 110,5% планових показників, затверджених дирекцією на звітний період з урахуванням змін.

Основними бюджетними платниками до загального фонду Петриківської ТГ за 2022 рік є: ПрАТ «Оріль-Лідер» (24,9% власних надходжень загального фонду), філія «МХП ЛОГІСТИКА» ПрАТ «МХП» (4,4% власних надходжень загального фонду), ТОВ «Альфа-Агро» (3,7% власних доходів загального фонду).

Неподаткові надходження за 2022 рік склали 1919,4 тис. грн., при уточненому плані 1767,0 тис. грн., або 108,6%.

У 2022 році до бюджету територіальної громади Петриківської ТГ надійшло міжбюджетних трансфертів у вигляді дотацій та субвенцій з інших бюджетів у сумі 62858,8 тис.грн при плані 63516,7 тис.грн або 99,0%, з них:

- при плані освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам в сумі 60419,0 тис.грн., надійшло 60419,0 тис.грн., або, або 100,0%;

- субвенції з місцевого бюджету на благоустрій, будівництво та ремонтні роботи, придбання квартир і приміщень для розвитку сім'ї та інших форм сімейно-орієнтованого виховання, підтримку малих групових будинків та забезпечення житловою площею дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків: в рамках плану в 672,8 тис. грн., отримали 82,7 тис. грн., або 12,3 %;

Видатки із загального фонду бюджету Петриківської територіальної громади на 2022 рік склали 210646,7 тис. грн., уточнений план склав 239441,3 тис. грн. грн., що відповідає 88,0 % від уточненого плану.

Видатки на соціально-культурну сферу, питома вага яких становить 80,2 відсотка загального обсягу видатків загального фонду селищного бюджету, профінансовано в сумі 168986,5 тис. грн., або 87,7 відсотка до уточненого кошторису.

На соціальний захист населення спрямовано 192,2 млн. грн або 91,2 відсотка загального обсягу видатків загального фонду селищного бюджету, на заробітну плату та медикаменти – 161,2 млн. грн, на харчування – 30,74 млн. грн., на оплату комунальних послуг та енергоносіїв - 17,7 млн. грн., соціальне страхування 1578,3 тис. грн, на охорону здоров'я 11065,3 тис. грн.

На інші видатки із загального фонду порівняльного кошторису спрямовано кошти в сумі 41660,2 тис. грн., уточнений план склав 46837,4 тис. грн., або 88,9 тис. грн.

За 2022 рік з порівняльного бюджету здійснено міжбюджетних трансфертів 2676,6 тис. грн., у тому числі:

- реверсну дотацію до державного бюджету в сумі 167 тис. грн., або 13,9 відсотка до плану.

- інші дотації – 1296,6 тис. грн., з них по загальному фонду – 496,6 тис. грн., по спеціальному – 800,0 тис. грн., або 100,0 відсотка плану;

Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання регіональних програм соціально-економічного розвитку – 1213 тис. грн., у тому числі по загальному фонду – 463 тис. грн., спеціальному фонду – 750 тис. грн., т.т. 100,0 відсотків плану.

Короткострокові позики органами державного казначейства протягом звітного періоду не залучались.

Виробничий потенціал Лобойківського старостату Петриківської селищної ради в основному зосереджений у галузі рослинництва та зосереджений на вирощуванні зернових культур, сої, соняшнику та ріпаку.

Слід зазначити, що бюджет Лобойківського старостату Петриківської селищної ради є дотаційним. При цьому спостерігається тенденція до зниження рівня субсидій з 68% у 2020 році до 54% у 2022 році. З початку створення Лобойківського старостату Петриківської селищної ради розроблено 4 проекти щодо покращення соціальної інфраструктури населеного пункту на загальну суму понад 8 млн грн.

На території Лобойківського старостату Петриківської селищної ради функціонують два автобусні маршрути, які повністю задовольняють потреби мешканців та дозволяють легко дістатися до обласного центру та інших населених пунктів. Відстань між центром старостату та найвіддаленішим селом 10 км. Разом з тим, стан доріг у населених пунктах, за винятком центральних та міжселищних доріг, потребує капітального ремонту. Розширення дорожньої інфраструктури є одним із ключових елементів забезпечення високої якості життя.

Територія обслуговування Лобойківського старостату Петриківської селищної ради представлена 7 торговельними закладами, в тому числі 2 непродовольчими магазинами та 2 закладами громадського харчування. Громада приділяє велику увагу енергозбереженню та енергоспоживанню. Усі об'єкти соціального захисту забезпечені теплом від альтернативних джерел енергії.

Освітня галузь Лобойківського старостату Петриківської селищної ради представлена Лобойківським ліцеєм Петриківської селищної ради. Капітальний ремонт та придбання нових меблів та обладнання дозволили перетворити Лобойківський ліцей на новий освітній простір, де навчальний процес здійснюється з використанням сучасних технологій навчання. Забезпечується харчування дітей та транспорт до місця навчання та назад.

2.2. Моніторинг соціально-економічного розвитку громади

Найважливішою характеристикою стану місцевого самоврядування є соціально-економічний розвиток території, на якій воно діє. Економічний розвиток сільської місцевості пов'язаний з раціональним використанням земельних ресурсів, розвитком сільськогосподарської діяльності та залученням інвестицій. Розширення економічних можливостей розвитку соціальної сфери на селі відбувається тут за рахунок розвитку промисловості та організації переробки сільськогосподарської продукції. Соціальний розвиток пов'язаний із належною соціальною інфраструктурою, наданням якісних адміністративних послуг та первинної медичної допомоги. Тому важливо забезпечити інтеграцію, оцінити та виявити ресурсний потенціал громади (рис. 2.1).

Завдяки реалізації реформи децентралізації муніципалітети мають реальний шанс використовувати наявні фінансові ресурси для вирішення своїх нагальних проблем.

Позитивні зміни після проведення адміністративної та бюджетної реформи відразу помітні мешканцям сформованих органів місцевого самоврядування. Найкращим показником є настрій людей у громаді.

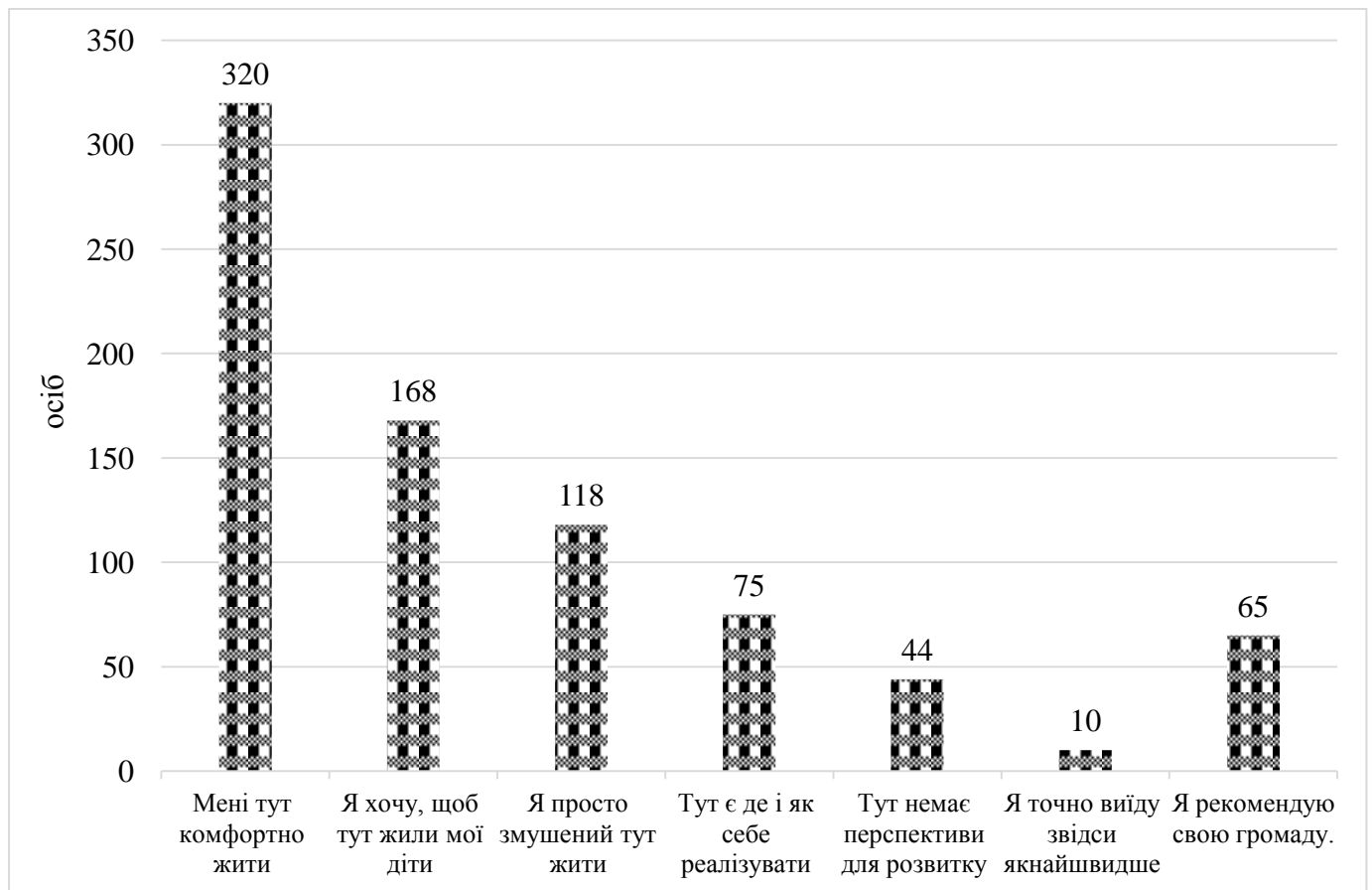

Рис. 2.1. Структура ресурсної бази соціально-економічного розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради

Проведене опитування населення Лобойківського старостату Петриківської селищної ради показує, що з 520 опитаних мешканців 320 сказали, що почувуються комфортно в громаді, ще 65 заявили, що дали б поради своїм знайомим, друзям та родичам для оселення в даній громаді. Цікаво, що 168 людей хочуть, щоб їхні діти залишилися на території муніципалітету. 75 осіб стверджують, що територіальна громада дає їм можливість повноцінно розвиватися (рис. 2.2).

На запитання, що заважає розвитку громади, 63% респондентів відповіли, що це безробіття. Майже 46% респондентів переконані, що наступним стримуючим

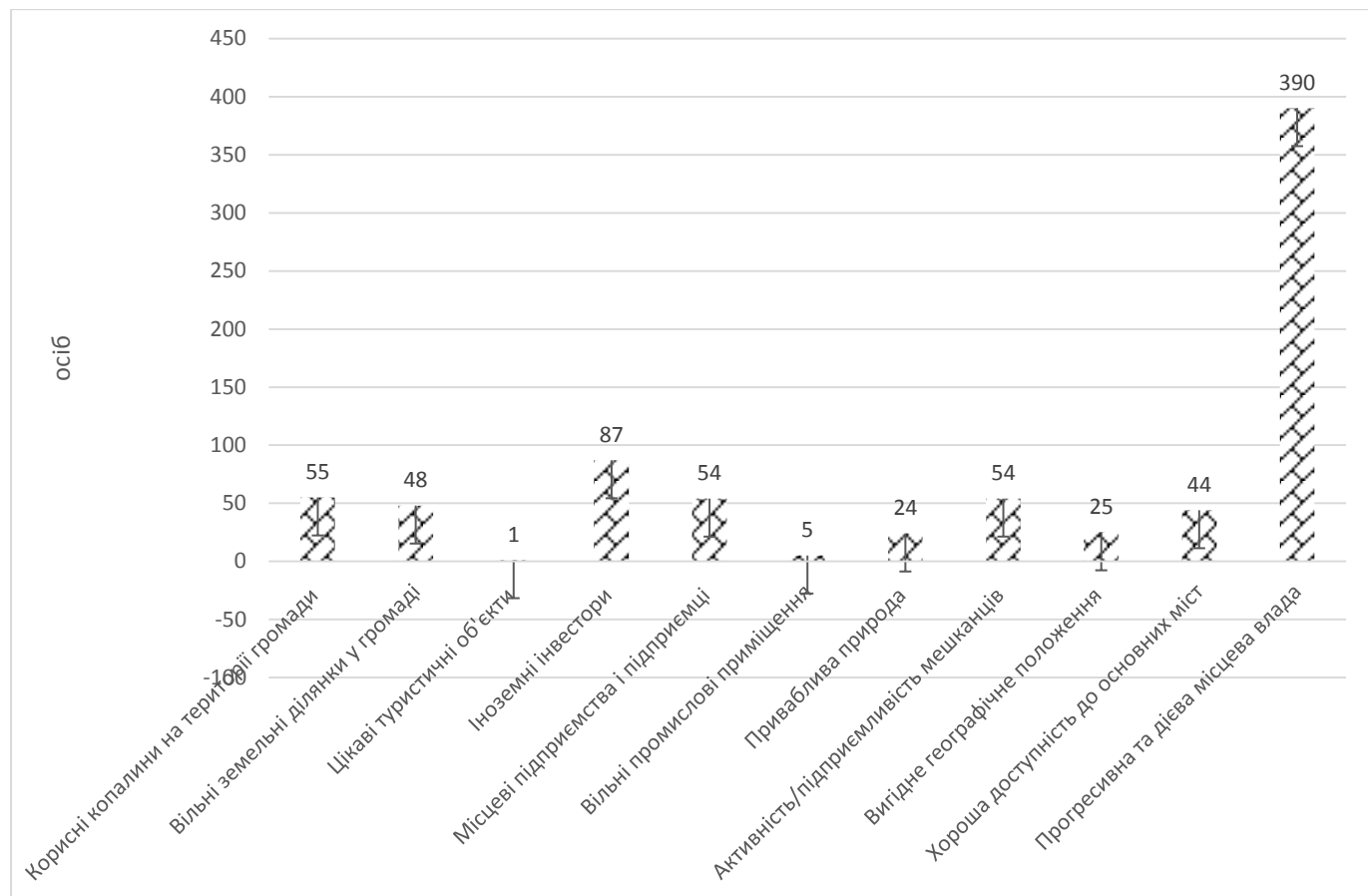
фактором є незнання та відмова від належного використання природних ресурсів, а також забруднення території міста побутовими відходами. На третьому місці (38% респондентів) вважають, що байдужість жителів громади заважає розвитку. Серйозними проблемами залишаються також алкоголізм, злочинність, наркоманія, поганий стан доріг між населеними пунктами, відсутність підприємництва серед громадян та старіння населення.

Рис. 2.2. Загальне сприйняття громади її мешканцями

Доцільно також відмітити, що у Лобойківському старостаті Петриківської селищної ради 87% громадян вважають, що відбуваються позитивні зміни та покращується соціальне забезпечення. Позитивні зміни залежать передусім від прогресивності та ефективності муніципалітетів, вважає третина опитаних. Другим

фактором успіху, на думку опитаних, є бізнес. Зокрема, діяльність резидентів та підприємництво, доступ до ринків, розвиток бізнесу, іноземні інвестиції, корисні копалини. Ці фактори важливі для кожного десятого жителя муніципалітету, а загалом майже 50 % підтримують цю думку.

Рис. 2.3. Основні ресурси для місцевого розвитку

Таким чином, спостереження показали, що Лобойківський старостат Петриківської селищної ради досить успішно вирішує економічні та соціальні завдання на своїй території. Мешканці отримують користь від покращення соціального забезпечення та відчувають зміни на краще. Водночас є усвідомлення того, що майбутні успіхи значною мірою залежать від активності та зацікавленості самих громадян.

У сільській місцевості гірша ситуація з доступністю медичного обслуговування, соціального забезпечення та розвитку закладів культури. Існують значні обмеження щодо доступу до інформації, якісних послуг та покращення умов проживання. Це негативно впливає на міграційні процеси та штовхає найбільш конкурентоспроможну частину населення до переїзду в міста та за кордон.

2.3. Правове регулювання публічного управління розвитком сільських територій

Правове регулювання передбачає різні види соціальної діяльності, в тому числі у сфері державного управління. У науці під правовим регулюванням державного управління розуміють встановлення, зміну або скасування правових норм з метою здійснення нормативно-організаційного впливу на суспільні відносини у сфері державного управління, поведінку і діяльність людей, які беруть участь у визначення пов'язаних і здійснення управлінських впливів на їх порядок відповідно до потреб суспільства. Сам процес правового регулювання полягає у формуванні та застосуванні правових норм з метою, перш за все, захисту інтересів держави та створення умов для її ефективного розвитку. За допомогою методу правового регулювання держава через свої органи впливає на суспільні відносини, дозволяючи їх учасникам здійснювати дії правового характеру, наділяючи їх відповідними правами і покладаючи на них певні обов'язки, а також надаючи можливість вибору варіантів поведінки в межах, встановлених стандартами. З правової точки зору правовий спосіб регулювання притаманний лише державі у формі її органів; стосується лише правових норм; її ефективність забезпечується державним примусом. За допомогою правових приписів суспільні відносини приводяться у відповідність до чинних правових норм, вимог і положень, обов'язковість яких несе суспільство і забезпечується можливостями здійснення державної влади.

Слід зазначити, що стан соціальної інфраструктури у сільській місцевості України є одним із важливих показників підвищення рівня та якості життя жителів села та значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку цієї території. Для забезпечення ефективного здійснення державного управління розвитком соціальної інфраструктури села розробляються нормативно-правові акти та створюється відповідне правове поле. Проте в процесі розвитку суспільства завжди виникають об'єктивні чи суб'єктивні проблеми, які гальмують розвиток соціальної інфраструктури села. Тому необхідно проаналізувати діючу систему нормативно-правових актів, перевірити їх відповідність вирішенню існуючих проблем та, за необхідності, вдосконалити цю систему.

Недостатній рівень соціально-економічного розвитку провокує виникнення нових проблем і призводить до неможливості усунути проблеми, вирішені попередніми нормативно-правовими актами. Тому необхідно було визначати нові орієнтири, стратегічні цілі та завдання та шукати нові, ефективніші механізми, заходи та рішення, які б створювали додаткові можливості для зміни ситуації, що склалася.

Тому у 2021 році уряд схвалив Національну економічну стратегію на період до 2030 року (Постанова Кабінету Міністрів України № 179 від 03.03.2021), яка визначає стратегічні цілі, напрямки, принципи та цінності, в т.ч. цінності, які забезпечують покращення соціальної інфраструктури. Зокрема, поставлено такі завдання: підвищення ефективності управління суб'єктами господарювання, що залишилися у державній та комунальній власності (у тому числі соціально значущими); забезпечення раціонального та соціально орієнтованого розподілу доходів від використання природних ресурсів та доходів від державних підприємств між населенням відповідно до економічного паспорта; просування програм корпоративної соціальної відповідальності на базі вищих навчальних закладів через пільгові програми; подолання цифрового розвитку між містом і селом шляхом підключення об'єктів соціальної інфраструктури до високошвидкісного фінансового

Інтернету тощо. Що стосується останнього, то до 2030 року планується підключити до фіксованих мереж 99% об'єктів соціальної інфраструктури та муніципалітетів. Широкопasmовий доступ зі швидкістю не менше 1 Гбіт/с. Це повністю відповідає засадам розвитку та становлення інформаційного суспільства в Україні.

Висновки до розділу 2

1. Територіальна громада Петриківської селищної ради утворена згідно з розпорядженням КМУ від 20 травня 2020 року № 601-Р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Дніпропетровської області». До складу територіальної громади входить 19 населених пунктів, а саме: с. Петриківка, с. Курилівка, с. Мала Петриківка, с. Сотницьке, с. Кулішеве, с. Хутірське, с. Єлизаветівка, с. Іванівка, с. Гречане, с. Клешнівка, с. Куліші, с. Радісне, с. Лобойківка, с. Чаплинка, с. Улянівка, с. Шульгівка, с. Плавещина, с. Сорочин, с. Судівка. Площа Лобойківського старостату Петриківської селищної ради становить 26,76 кв. кілометрів населення становить 2,168 тис. чоловік. Транспортне сполучення здійснюється дорогами загального користування місцевого значення.

2. Бюджет Лобойківського старостату Петриківської селищної ради є дотаційним. При цьому спостерігається тенденція до зниження рівня субсидій з 68% у 2020 році до 54% у 2022 році. З початку створення Лобойківського старостату Петриківської селищної ради розроблено 4 проекти щодо покращення соціальної інфраструктури населеного пункту на загальну суму понад 8 млн грн. Територія обслуговування Лобойківського старостату Петриківської селищної ради представлена 7 торговельними закладами, в тому числі 2 непродовольчими магазинами та 2 закладами громадського харчування. Громада приділяє велику увагу енергозбереженню та енергоспоживанню. Усі об'єкти соціального захисту забезпечені теплом від альтернативних джерел енергії. Освітня галузь

Лобойківського старостату Петриківської селищної ради представлена Лобойківським ліцеєм Петриківської селищної ради.

3. Соціальний розвиток пов'язаний із належною соціальною інфраструктурою, наданням якісних адміністративних послуг та первинної медичної допомоги. Тому важливо забезпечити інтеграцію, оцінити та виявити ресурсний потенціал громади. Проведене опитування населення Лобойківського старостату Петриківської селищної ради показує, що з 520 опитаних мешканців 320 сказали, що почуваються комфортно в громаді, ще 65 заявили, що дали б поради своїм знайомим, друзям та родичам для оселення в даній громаді. Цікаво, що 168 людей хочуть, щоб їхні діти залишилися на території муніципалітету. 75 осіб стверджують, що територіальна громада дає їм можливість повноцінно розвиватися. Таким чином, спостереження показали, що Лобойківський старостат Петриківської селищної ради досить успішно вирішує економічні та соціальні завдання на своїй території. Мешканці отримують користь від покращення соціального забезпечення та відчують зміни на краще. Водночас є усвідомлення того, що майбутні успіхи значною мірою залежать від активності та зацікавленості самих громадян.

4. Процес правового регулювання полягає у формуванні та застосуванні правових норм з метою, перш за все, захисту інтересів держави та створення умов для її ефективного розвитку. Для забезпечення ефективного здійснення державного управління розвитком соціальної інфраструктури села розробляються нормативно-правові акти та створюється відповідне правове поле. У 2021 році уряд схвалив Національну економічну стратегію на період до 2030 року (Постанова Кабінету Міністрів України № 179 від 03.03.2021), яка визначає стратегічні цілі, напрямки, принципи та цінності, в т.ч. цінності, які забезпечуть покращення соціальної інфраструктури.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

3.1. Формування стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку сільських територій

Створення органів місцевої влади зробило актуальним питання управління їх соціально-економічним розвитком. Виникла необхідність розробити таку соціально-економічну політику, яка б підтримувала високі темпи економічного розвитку, ефективно вирішувала завдання соціального розвитку громади та гармонійно вписувалася в систему екологічних стандартів. Очевидно, що реалізація такого триєдиного завдання можлива за умови побудови моделей або механізмів взаємодії всіх зацікавлених сторін: муніципалітетів, компаній, населення, громадських організацій, навчальних закладів, світу культури, науково-дослідних інститутів.

Перші територіальні громади в Україні виникли на основі добровільного об'єднання сільських рад. Основою об'єднання стали спільні місцеві традиції, подібні ресурси, близькість розташування, історичні зв'язки, бізнес-середовище, мережа доріг, транспортне сполучення тощо. Тому добровільно створені громади більш активні, краще розуміють свої проблемні моменти розвитку та ціль визначити першочергові завдання. Водночас справедливо зростає відповідальність за розвиток громади.

Якщо розглядати суб'єкт господарювання, залежно від розміру компанії, форми господарювання, форми власності, організаційно-правової форми чи територіальної громади, як комплекс взаємопов'язаних суб'єктів господарювання, системи, які вміло використовують внутрішні ресурси, відкриті до інновацій, нові знання та інформацію та здатні перетворювати їх у кінцеві результати продуктивності. Метою стратегічного планування є спрямування цих впливів на

розвиток, економічне зростання, покращення добробуту громадян та екологічного стану навколишнього середовища.

Проведений аналіз соціально-економічного розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради дозволив визначити низку завдань, які потребують першочергового вирішення: посилення інвестиційної діяльності, розбудова дорожньої мережі та дорожньої інфраструктури, розвиток зв'язку, забезпечення якісної дошкільної освіти для всіх дітей та належного матеріально-технічного забезпечення дошкільних навчальних закладів, відсутність генеральних планів та планів розвитку територій. Основні перспективні цілі соціально-економічного розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради наведено на рис. 3.1.

Стратегічне управління включає здійснення стратегічного планування та забезпечення реалізації розробленої стратегії. Стратегічна дія є необхідною умовою забезпечення поступальності соціально-економічного розвитку, базується на використанні місцевих інтелектуальних і природних ресурсів і передбачає раціональне використання наявного ресурсного потенціалу. У центрі уваги стратегічного планування – створення стійких конкурентних переваг на основі місцевих факторів. Метою стратегічного розвитку є генерування інновацій та їх перетворення в економічну діяльність для забезпечення добробуту жителів.

Ця стратегія дає змогу зосередити увагу всіх учасників на основних напрямках діяльності, об'єднати необхідні ресурси, ефективно використовувати всі ресурси шляхом систематичного використання та швидше досягати бажаних результатів. Ефективні спільноти працюють лише в рамках визначеної стратегії. Ця стратегія складається з постановки цілей, детального аналізу поточного стану діяльності об'єкта, аналізу можливостей наявних ресурсів, внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності, вивчення наявних проблем, обґрунтування напряму та конфігурації розвитку, формуванні стратегічної альтернативи та плану дій для досягнення цілей.

Рис. 3.1. Довгострокові цілі місцевого розвитку

На рис. 3.2. представлено SWOT-аналіз факторів місцевого розвитку, який демонструє сильні та слабкі сторони, можливості і загрози діяльності громади.

Формуючи стратегію розвитку місцевого самоврядування, важливо визначити точки зростання, які стануть стартовими проектами для розвитку громади та місцевої економіки. Таких точок зростання в межах спільноти може бути кілька. На нашу думку, конкурентна перевага полягає насамперед у наявному виробничому комплексі, який більшою чи меншою мірою залежить від розміщення компонентів,

потенціалу наявних природних ресурсів, людського та соціального капіталу та впливу зовнішнього середовища.

	Сильні сторони	Слабкі сторони
Внутрішні чинники	<p>Наявність корисних копалин (граніт, лабрадорит, глина, лісові ресурси).</p> <p>Лісові, водні та ландшафтні об'єкти.</p> <p>Близькість до головних доріг та міст.</p> <p>Достатній кадровий потенціал.</p> <p>Земля для інвестицій.</p> <p>Наявність газових та електромереж.</p> <p>Необхідні умови для розвитку сільського господарства (садівництво, можливість вирощування всіх основних сільськогосподарських культур).</p>	<p>Проблемний стан доріг в межах та між населеними пунктами.</p> <p>Відсутня система утилізації побутових відходів.</p> <p>Частка централізованого водопостачання та водовідведення для мешканців є низькою.</p> <p>Нерозвинена дорожня інфраструктура.</p> <p>Відсутність швидкісного інтернету та якісного мобільного зв'язку.</p> <p>Низька підприємницька активність у громаді.</p> <p>Енергоефективність окремих об'єктів низька.</p> <p>Демографічний потенціал низький.</p>
	Можливості	Загрози
Зовнішні чинники	<p>Можливість брати участь у міжнародних та національних проектах технічної допомоги розвитку громад.</p> <p>Залучення інвестицій в агробізнес, альтернативну енергетику, видобуток корисних копалин (граніт, глина) та рекреаційні об'єкти.</p> <p>Розвиток сільськогосподарських підприємств на базі індивідуальних селянських господарств.</p> <p>Постійний розвиток місцевої автономії.</p> <p>Дедалі популярнішими стають сільський туризм, зелений туризм та агротуризм.</p>	<p>Активність громадян низька.</p> <p>Низькі темпи економічного зростання та відсутність значного прогресу реформ на національному рівні.</p> <p>Уповільнення темпів світової економіки.</p> <p>Міграція робітників до міст і за кордон;</p> <p>Відсутність прогресу в адміністративній реформі;</p> <p>Демографічний потенціал територіальної громади низький.</p> <p>Внутрішня політична нестабільність.</p>

Рис. 3.2. SWOT-аналіз факторів місцевого розвитку

При побудові стратегії соціально-економічного розвитку територіальної громади слід враховувати три напрями руху: екологічний, соціальний, економічний. В сучасних умовах негативного антропогенного навантаження та орієнтування на високі соціальні стандарти життя не можливо не враховувати екологічну складову. На рис. 3.3 представлено систему стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради.

Рис. 3.3. Стратегічні напрями розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради

Застосовуючи аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз розвитку громади, стає можливим визначити стратегічний напрямок розвитку територіальної

громади та обрати стратегію соціально-економічного розвитку (табл. 3.1). Стратегії, які базуються на використанні активів і можливостей розвитку місцевої громади як зовнішніх факторів і дозволяють досягти вищої конкурентної переваги, з акцентом на усунення слабких місць і мінімізацію загроз впливу зовнішнього середовища, є більш перспективними, ніж інші Стратегії. Зверніть увагу, що стратегії, які враховують сильні сторони громади, є більш придатними з точки зору використання ресурсів, оскільки вони можуть досягти вищих прибутків на одиницю інвестиційних витрат. Майбутні стратегії, засновані на активах, можуть стати потужним джерелом позитивних змін у регіональному розвитку.

Таблиця 3.1

Варіанти стратегій соціально-економічного розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради

Стратегія	Комбінація елементів SWOT-аналізу
<i>Стратегії, побудовані з врахуванням сильних сторін громади</i>	
Стратегія зміцнення	Підтримуйте та розвивайте сильні сторони громади
Стратегія використання	Скористайтеся можливостями громади
Стратегія інтеграції	Інтеграція (з'єднання) наявних сил і можливостей
<i>Стратегії, побудовані з врахуванням слабких сторін громади</i>	
Стратегія елімінації	Усунення слабких сторін розвитку громади
Стратегія мінімізації	Зниження та ліквідація ризиків розвитку громади
Стратегія трансформації	Трансформація слабких сторін та загроз у можливості розвитку громади

В сьогоденних умовах функціонування, Лобойківського старостату Петриківська селищна рада не має окресленої стратегії розвитку. Діяльність громади в основному зосереджена на трансформації слабких місць і загроз у можливості для розвитку громади та усунення слабких сторін у розвитку громади. Це тому, що ці стратегічні виклики можна легко вирішити на місцевому рівні без додаткових

інвестицій чи суттєвих змін. Аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз приводить до думки, що в контексті Лобойківського старостату Петриківської селищної ради доцільною є комплексна стратегія – тобто стратегія інтеграції. Така стратегія є більш доцільною, оскільки лідери громади ставлять перед собою амбітні цілі щодо створення сприятливого бізнес-середовища для своїх громад та комфортного та безпечного середовища проживання для своїх мешканців.

Тому, на нашу думку, управління соціально-економічним розвитком ґрунтується на ефективному використанні фінансових ресурсів, збалансованому природокористуванні, сприятливому бізнес-середовищі, розвитку людського капіталу, забезпеченні високого соціального рівня життя та ефективного господарювання. Якщо дотримуватись принципів підприємництва, то метою зусиль громади має бути збільшення можливостей для громади в майбутньому.

3.2. Формування механізму соціально-економічного розвитку сільських територій

Аналіз розвитку аграрного сектору свідчить про відставання соціально-економічного розвитку сільської місцевості порівняно з сільським господарством, яке протягом останніх років демонструє успішну динаміку розвитку. Людський капітал інтегрованих органів місцевого самоврядування обмежений через нерозвинену інфраструктуру та незадовільні умови життя місцевих жителів. Це негативно впливає на ділову активність і обмежує економічне зростання. Особливо тривожить те, що агросектор втрачає молодих працівників, які становлять основу підприємництва.

Соціально-економічний розвиток сільської місцевості потребує «реформ» на основі децентралізації та водночас зусиль щодо вдосконалення механізмів соціально-економічного розвитку. Цей процес має забезпечуватися шляхом розвитку підприємництва на селі, диверсифікації виробництва та його основної галузі

сільського господарства, використання інновацій та прогресивної моделі соціально-економічного розвитку села, спрямованої на підвищення їх економічної та фінансової самостійності. Посилити підзвітність перед сільськими радами, органами місцевого самоврядування та сільським населенням.

Важливим елементом розвитку сільських територій є концепція багатофункціональності сільського господарства, згідно з якою результатом сільськогосподарської діяльності є, з одного боку, виробництво сільськогосподарської продукції, а з іншого – забезпечення суспільними благами. У рамках пріоритетів аграрної політики слід зосередити увагу на задоволенні суспільних благ і суттєво розширити обсяг суспільних благ, що має відобразитися на покращенні якості життя та умов життя сільського населення.

Механізм соціально-економічного розвитку сільської місцевості на основі децентралізації активізує систему внутрішніх факторів соціально-економічного розвитку. Збільшення витрат на благоустрій населених пунктів, розширення соціальної інфраструктури та покращення житлових умов сприятиме розвитку підприємництва. Саме зміцнення виробничого потенціалу забезпечує формування необхідних фінансових ресурсів для забезпечення соціального розвитку села.

Механізм соціально-економічного розвитку можна визначити як сукупність методів, прийомів, інструментів, засобів і важелів управлінського впливу та відбору ключових компетенцій і ключових компонентів. Функціонування механізму соціально-економічного розвитку спрямоване на забезпечення створення умов і порядку моніторингу та коригування заданих параметрів розвитку.

Механізм соціально-економічного розвитку села є динамічною та відкритою системою. Необхідно враховувати вплив усіх внутрішніх і зовнішніх чинників на динаміку розвитку сільських територій, а також фактори майбутнього. До змісту механізмів організаційно-економічного розвитку сільських територій входять такі функції, як реалізація потенціалу розвитку сільських територій, посилення несільськогосподарської діяльності, підприємництва та створення умов для

забезпечення соціального розвитку сільських територій. поселення, підвищення добробуту місцевих жителів тощо. Важливим завданням механізму соціально-економічного розвитку села є створення рівних умов для розвитку всіх форм власності та організаційно-правових форм господарювання.

Результати теоретико-аналітичних досліджень свідчать, що структурно-логічна модель механізму соціально-економічного розвитку сільських територій повинна враховувати показники соціально-економічного розвитку сільських територій, які знаходяться у сферах економіки, підприємництва, соціальної освітньо-культурної та є основними елементами запропонованого механізму, водночас на цільові показники впливають рівень організованості громади, її активність, наявність фінансово-економічних та природних ресурсів, можливості інноваційної діяльності, стан ринкової та соціальної інфраструктури, трудовий потенціал тощо. Для забезпечення функціонування механізму необхідне належне інституційне забезпечення у вигляді нормативно-правових норм, індикативних програм соціально-економічного розвитку, бюджетування, розвитку ринкових інститутів для підтримки бізнес-процесів і громадянського суспільства, освітньої підтримки та відповідної науки. На думку дослідників, центральним елементом функціонування запропонованого механізму залишається економічна діяльність учасників.

На даному етапі становлення та розвитку місцевого самоврядування гостро постала проблема підготовки та розвитку особистісного потенціалу об'єднаних органів місцевого самоврядування. Проте сьогодні, якщо муніципалітетам надано право вирішувати проблеми місцевого значення, мати бюджет і більш мотивовано й ефективно займатися соціально-економічним розвитком власних територій, більшість об'єднаних органів місцевого самоврядування так і роблять. Це неефективно через брак кваліфікованих кадрів, недостатній власний капітал та ігнорування питань відбору персоналу та розвитку потенціалу. Сьогодні значна частина працівників, хоч і має вищу освіту, мало знає сучасні професійні навички, такі як: професійне володіння комп'ютерними технологіями, уміння

використовувати статистичні та інтелектуальні аналізи даних, геоінформаційні системи, знання законодавства. і т.д.

Тому компетентність управлінського персоналу є однією із засад впровадження ефективних реформ на місцевому рівні та потребує особливого контролю з боку органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських активістів, наукових працівників, науково-освітніх установ.

На цьому тлі вкрай важливо керувати персоналом місцевого самоврядування за допомогою компетентнісного підходу, спираючись на такі положення:

- підбір персоналу на основі наявних навичок та професійних вимог;
- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації державних службовців;
- оцінка персоналу для виявлення слабких місць у кваліфікації та підготовки програм для їх усунення.

Особливо важливим є створення за рахунок коштів місцевих бюджетів та міжнародних програм за підтримки Європейського Союзу фонду підготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування, зокрема шляхом проведення спеціальних курсів, тренінгів, тематичні семінари, формування професійних програм, перепідготовка та підвищення кваліфікації у ВНЗ.

Крім того, одним із найефективніших джерел навчання та розвитку персоналу органів місцевого самоврядування є надання грантів на навчання найбільш талановитої молоді з наступним залученням до роботи в органах місцевого самоврядування. Розробка стратегії та реалізація місцевого самоврядування.

Наразі також спостерігаються позитивні тенденції у розвитку та підготовці кадрового потенціалу через створення у ВНЗ спеціальностей «Публічне управління та адміністрування», які дають змогу підвищувати рівень знань та готувати необхідні для своєї громади кадри серед талановитої молоді.

Незважаючи на систему розроблених державних концепцій, програм і заходів щодо розвитку аграрного сектору економіки, сучасний соціально-еколого-

економічний стан сільської місцевості Лобойківського старостату Петриківської селищної ради та всієї України характеризується низкою проблем. Існуючий рівень соціальної інфраструктури в селі створює реальні умови для демографічного спаду. Низька якість життя сільського населення та його матеріальне забезпечення призводять до зростання безробіття та міграційних процесів. Незавершене трудове законодавство призводить до посилення соціальної дискримінації та зниження трудової активності.

Суттєві зміни в аграрному секторі економіки призвели до погіршення екологічної ситуації, що характеризується нецільовим використанням енергії та природної сировини. Відбувається деградація земельних, водних і лісових ресурсів, недотримання науково обґрунтованих систем сільського господарства, поширення ерозійних процесів, знищення біорізноманіття, напівоптимальна структура агроландшафту та ін.

Сталість розвитку сільських територій виникає під впливом негативних економічних факторів. Основними факторами є: обмеженість ресурсів місцевого бюджету, слабка державна підтримка інноваційних та інвестиційних процесів, недостатня співпраця з міжнародними фінансовими інституціями, неефективне функціонування індивідуальних орендарів та сімейних підприємств, відсутність мотивації до диверсифікації та розвитку сільськогосподарського підприємництва в сільській місцевості, відсутність інфраструктури для ринків сільськогосподарської продукції тощо.

Результати проведеного дослідження показали наявність низки інституційних проблем. А саме: недосконалість існуючої системи управління розвитком сільських територій; неузгодженість економічних інтересів держав і компаній, низький рівень розвитку партнерства між державою, сільським господарством та муніципалітетами, декларативність більшості національних програм і стратегій розвитку сільських територій. Потребує невідкладного вирішення проблема створення сприятливих культурно-сімейних і побутових умов для сільського населення, підвищення рівня

освіти та якості медичного обслуговування. Збереження та активна пропаганда історико-культурної спадщини для відродження унікальних національних традицій.

На нашу думку, процес формування та реалізації стратегій сталого розвитку сільських територій Лобойківського старостату Петриківської селищної ради полягає у визначенні кінцевих стратегічних цілей розвитку досліджуваної території як окремої цілісної системи. Він інтегрований, оскільки складається з ряду елементів соціально-демографічного, екологічного, організаційно-продуктивного, культурно-педагогічного та інституційного характеру. Це передбачає системний підхід до розробки ефективних організаційно-економічних механізмів реалізації стратегії сталого розвитку сільської місцевості з урахуванням регіональної специфіки та завдань сільського розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради.

На основі оцінки та аналізу поточної ситуації, рівня та динаміки сталого сільського розвитку визначено стратегічні цілі сільського розвитку Лобойківського старостату Петриківської селищної ради: збільшення виробничо-ресурсного потенціалу, покращення еколого-економічної ситуації, підвищення духовного та культурного рівня сільського населення, збереження балансу та рівноваги при забезпеченні добробуту сьогодення та запасу безпеки майбутніх поколінь.

На рівень життя сільського населення впливає якість основних послуг і умови життя, які виникають внаслідок поєднання особистих доходів, природних і фінансових можливостей місцевості. Чим вищий загальний індекс, тим вище загальна задоволеність мешканців умовами проживання, що відображається на зростанні населення громади. Тому місцева автономія є гарантованою Конституцією України формою самоорганізації населення для вирішення проблем виживання. Виконання покладених на ці органи функцій і завдань вимагає наявності достатніх фінансових ресурсів, акумульованих у бюджетах місцевих органів.

На сьогодні існують різні підходи до розробки стратегій сільського розвитку регіону як системи, що в кінцевому підсумку характеризує деталі стратегічного планування як центральної ланки стратегічного управління.

Вважаємо, що стратегія сталого розвитку сільських територій на сучасному етапі сформульована у вигляді документа стратегічного планування території як соціально-еколого-економічної системи, спрямована на підвищення якості життя та рівня життя населення. Важливим моментом функціонування сільських територій має бути досягнення стабільних взаємозв'язків у розвитку елементів системи. Водночас стратегії сталого розвитку повинні включати показники, що відображають прогностичні параметри сільських територій.

Система територіально-регіонального розвитку країни має враховувати сільську місцевість. Розвиток окремих місцевих органів влади здійснюється за економічними законами і правилами, які складають основу для формування відповідної регіональної адміністративної системи. Територія як специфічний об'єкт підпорядковується економічним законам регіонального розвитку. Цими об'єктивними економічними законами (закономірностями) регіонального розвитку є загальне зростання територіального виробництва та вирівнювання рівня соціально-економічного розвитку регіонів. Спеціалізація регіональних економік, формування міжтериторіальних економічних зв'язків і регіональних ринків. Комплексний розвиток, структурні зміни та диверсифікація регіональної економіки. Зміцнення регіональної економічної інтеграції та національних економічних засад.

Зазначає, що пропорційний розвиток територій різних рівнів як соціально-економічної системи може бути спроектований лише на основі раціонального поєднання галузевого та регіонального підходів до стратегічного управління просторово-локальними економічними об'єктами. Виходячи з цього, максимальної ефективності управління процесом сталого розвитку в сільській місцевості можна досягти шляхом одночасного впливу на сільську територію в бік управління окремими територіями, управління галузями в межах окремих територій та

управління промисловими зв'язками. Можна припустити, що це досягається управлінням окремими процесами (ресурсне забезпечення, організація збуту продукції, регулювання регіональних ринків, розвиток логістичних систем, трансфер інновацій, консалтинг тощо).

Розвиток сільських територій є одним із пріоритетних завдань розвитку України. Наразі створення якісного та комфортного середовища праці та проживання на селі є по суті національним проектом українського уряду. Економічний успіх сільського господарства врешті-решт необхідний для того, щоб люди в селі жили комфортно, почувалися безпечно, розуміли, що у них є майбутнє, щоб молоді спеціалісти могли продовжувати працювати на селі і розуміли, що є можливості для професійного розвитку, нормального відпочинку. Щоб була можливість нормально заробляти і робити дозвілля цікавим.

Організація системи стратегічного планування базується на принципах єдності та цілісності, поділу повноважень, безперервності та безперервності, збалансованості системи стратегічного планування, ефективності та результативності стратегії планування, відповідальності учасників стратегічного планування, прозорості планування, реалістичності, ресурсозабезпеченості, вимірність цілей, показники відповідності цілям і принципам програмної спрямованості.

Стратегічне планування соціально-екологічного та економічного розвитку сільських територій має базуватися на дотриманні низки принципів, що відображають різноманітні аспекти розвитку цієї територіально-виробничої системи та управління її функціонуванням. При стратегічному плануванні сталого розвитку сільських територій особлива увага приділяється принципам його реалізації.

Ми вважаємо, що всі принципи, які використовуються при розробці стратегії сільського розвитку, повинні бути структуровані з урахуванням їх функціональної та логічної ролі:

- теоретико-методологічні (загальні) принципи, що визначаються закономірностями та закономірностями управління сільськими територіями (принцип системності (дослідження сільських територій як сукупності сільських ареалів, міських агломерацій та взаємозв'язків між ними), принцип комплексності (вивчення сільських територій як сукупності сільських ареалів, міських агломерацій та взаємозв'язків між ними), принцип наукової обґрунтованості (врахування сталого розвитку сільських територій з точки зору), принцип безперервності (сталий розвиток сільських територій реалізується з урахуванням досягнутого стану та поточного часу, з досвіду його реалізації, а також перспективних цілей), принцип гнучкості (забезпечення сталого розвитку сільських територій має передбачати можливість зміни зовнішніх і внутрішніх умов реалізації та відповідної адаптації стратегії), принцип різноманітності (механізм реалізації сталого сільського розвитку), принцип прийняттого ризику (забезпечення сталого розвитку сільських територій не повинно впливати на досягнутий рівень життя населення));

- основні принципи розвитку виробництва і сільського господарства, що виражають економічну сутність стратегічного планування сталого розвитку сільських територій (принцип багатокладності економіки (сільська територія регіону розглядається як цілісна система соціально-економічна) еколого-економічні компоненти та сталий розвиток є їх зв'язком), принцип рівного доступу до ресурсів (рівний доступ до джерел сталого розвитку повинен бути організований для всіх сільських територій, а населення має мати доступ до товарів, які забезпечують належну конкурентоспроможну якість життя), принцип раціонального розміщення виробництва та спеціалізації (механізм сталого розвитку економіки села має враховувати конкурентні переваги та специфіку системи просторових і матеріально-технічних зв'язків), принцип територіальної організації сільського господарства (нормативно-правове закріплення бюджетів сільських муніципальних утворень по відношенню до обласних бюджетів), принцип адекватності інфраструктур (відповідність виробництва цілям сталого розвитку сільських територій та інтересам

населення, що там проживає), принцип паритетності економічних відносин (формування єдиної системи економічних відносин сільських територій, що забезпечує їх соціоекологічний розвиток).

- специфічні принципи розвитку територій, що залежать від форм стратегічного планування та притаманні сільській місцевості з урахуванням її місії (принцип сталості (узгодженості напрямків використання ресурсів для досягнення соціально-економічних змін у сільській місцевості)), принцип багатofункціональності (стратегія має комплексно охоплювати соціально-екологічні та економічні аспекти сталого розвитку сільських територій, а також формування ресурсів для їх забезпечення), принцип пропорційності (дотримання балансу між цілями та необхідних ресурсів для сталого розвитку сільських територій), принцип відтворення природного потенціалу (використання природних ресурсів у достатній кількості для забезпечення зростання економічного потенціалу, а також збереження природного потенціалу сільських територій, реалізація заходів щодо їх збереження), принцип диверсифікації (припускає наявність інструментів перерозподілу ресурсів між сферами реалізації стратегії), принцип соціальної відповідальності (стратегія розвитку сталого розвитку повинна враховувати не лише інтереси осіб, які приймають рішення, а й значної частини населення, що проживає в сільській місцевості).

Основними завданнями стратегічного планування є:

1) координація заходів державного та регіонального стратегічного управління та бюджетної політики; визначення внутрішніх і зовнішніх умов, тенденцій, обмежень, нерівностей і можливостей, у тому числі фінансового, соціального, екологічного та економічного розвитку України, її регіонів, окремих галузей і державних сфер і територіального управління;

2) визначення соціально-економічних політичних пріоритетів, цілей і завдань соціально-еколого-економічного розвитку України, її регіонів, окремих галузей і сфер державного і територіального управління;

3) вибір шляхів і засобів досягнення цілей і вирішення завдань соціально-економічної політики України та її регіонів, забезпечення національної безпеки держави та забезпечення якомога більшої ефективності використання необхідних ресурсів;

4) формування та реалізація комплексу заходів, що забезпечують досягнення цілей і вирішення завдань соціально-еколого-економічного розвитку України та її регіонів та забезпечення національної безпеки країни;

5) визначення ресурсів для досягнення цілей і вирішення завдань соціально-економічної політики та соціально-економічного розвитку України, її регіонів і органів місцевого самоврядування, а також забезпечення національної безпеки країни;

6) координація дій учасників стратегічного планування та заходів, передбачених документами стратегічного планування, відповідно до умов їх реалізації, очікуваних результатів та параметрів ресурсного забезпечення;

7) організація моніторингу та контролю виконання документів стратегічного планування;

8) науково-технічне, інформаційне, ресурсне та кадрове забезпечення стратегічного планування;

9) створення умов, що забезпечують участь громадян та бізнесу в процесі стратегічного планування.

На нашу думку, слід виділити методологічні особливості стратегічного планування розвитку сільських територій як економічних систем на регіональному рівні: необхідність поєднання територіального та галузевого підходів планування; уніфікація кількох рівнів планування – державного, регіонального та місцевого; визначення горизонтів планування – довгострокового, середньострокового та поточного; розробка сценаріїв розвитку та застосування методів прогнозування.

Слід зазначити, що сучасна економічна наука розробила широкий спектр методів стратегічного планування розвитку територіально-галузевих комплексів, до

основних з яких належать: SWOT-аналіз, побудова та аналіз моделі п'яти конкурентних сил, метод розробки ключових компетенцій, матричний метод, PEST-аналіз, збалансована система показників тощо. Слід зазначити, що всі ці методи застосовувалися на рівні великих агропромислових формувань, тоді як сільська місцевість з вираженим соціально-економічним ухилом потребує дещо іншого підходу для обґрунтування стратегічного напрямку їх розвитку.

Стратегічне планування територіально-галузевих систем регіону, наприклад сільської місцевості, здійснюється в рамках стратегічного управління регіоном та його територіальними одиницями і базується на системному використанні методів стратегічного аналізу і стратегічного планування. Стратегічний аналіз розвитку сільських територій як специфічна функція стратегічного управління реалізується через комплекс аналітичних робіт, що в кінцевому результаті дозволяє оцінити тенденції та закономірності їх розвитку, а також виявити проблеми, вирішення яких сприятиме зростання їх соціально-економічного потенціалу.

Стратегічний аналіз сільських територій як економічних систем також можна розглядати як перший крок у науковому пізнанні. При цьому предметом наукового пізнання розвитку є: дослідження практичного досвіду проведення аналітичної роботи для стратегічного аналізу та оцінки досягнутих результатів; розробка методологічних аспектів стратегічного аналізу розвитку сільських територій, що дозволяють виявити тенденції та закономірності розвитку; формування засад проведення стратегічної аналітичної роботи; обґрунтування методів вирішення завдань стратегічного аналізу.

Інформаційна база для розроблення стратегії повинна містити: планові та оперативні дані про розвиток галузей, міжгалузевих комплексів, видів економічної діяльності, що надаються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та міськими округами; дані Національної служби статистики України, її територіального управління в області; інформаційні документи, оприлюднені на веб-сайтах відповідних міністерств і відомств та у відкритому

доступі; стратегії соціально-економічного розвитку регіонів-лідерів за рівнем і якістю життя населення, економічного розвитку та державного адміністративного устрою; емпіричні дані щодо діяльності у сфері державного управління в регіонах, що належать до групи регіонів-лідерів за рівнем і якістю життя населення та економічним розвитком; емпіричні дані про успіхи у сфері державного контролю розвитку територій за кордоном; експертні висновки та національні рейтинги; наукова робота представників національних та регіональних наукових шкіл зі стратегічного управління розвитком регіонів та місцевої влади.

Висновки до розділу 3

1. Управління соціально-економічним розвитком Лобойківського старостату Петриківської селищної ради спрямоване на ефективне використання фінансових ресурсів, збалансоване природокористування, створення сприятливого ділового середовища, розвиток людського капіталу та забезпечення високих соціальних стандартів життя. Реалізація зазначених чинників розвитку можлива за умови розроблення чіткого плану дій. За допомогою стратегії управління соціально-економічним розвитком можна звернути увагу на основні можливості та сильні сторони діяльності громади, які в майбутньому стануть точками зростання показників рівня життя населення.

2. Зусилля Лобойківського старостату Петриківської селищної ради наразі зосереджені переважно на вирішенні проблем, які накопичилися за роки бездіяльності. Водночас аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз свідчить про адаптацію стратегії інтеграції до умов Лобойківського старостату Петриківської селищної ради. Така стратегія відповідає баченню керівників територіальної громади щодо реалізації амбітних цілей щодо створення сприятливого бізнес-середовища на території муніципалітету, диверсифікації напрямків діяльності, створення комфортних і безпечних умов життя населення,

раціонального природокористування, розвитку альтернативних джерел енергетики та заходів енергозбереження. Стратегія включає: оцінку поточного соціального, екологічного та економічного стану та загального потенціалу; виявлення тенденцій розвитку та вихідних позицій території, обґрунтування уявлення про пріоритети, завдання та стратегічні механізми, що забезпечують ефективний довгостроковий соціально-екологічний та економічний розвиток. Розробка стратегії розвитку, на нашу думку, має базуватися на формуванні однорідних кластерів «еталонних» і «цільових» земельних площ з урахуванням особливостей зонального сільськогосподарського районування.

3. Вихідним пунктом методичного підходу до аналізу проблеми соціально-еколого-економічного розвитку сільських територій є загальна характеристика їх ресурсної забезпеченості та оцінка якості життя сільського населення, визначення її критеріїв, розвиток засобів і механізмів, спрямованих на створення сприятливих умов для цього забезпечення життя, побуту та високопродуктивної праці сільських жителів.

4. Стратегічне планування соціально-еколого-економічного розвитку сільських територій має базуватися на дотриманні ряду принципів, що відображають різні аспекти розвитку цієї територіально-виробничої системи та управління її функціонуванням: теоретико-методологічні принципи, принципи розвитку виробництва та принципи територіального розвитку. Слід виділити методологічні особливості стратегічного планування розвитку сільських територій як соціоеколого-економічних систем на регіональному рівні: необхідність поєднання територіального та галузевого підходів планування; уніфікація кількох рівнів планування – макрорегіонального, регіонального та місцевого; визначення горизонтів планування – довгострокового, середньострокового та поточного; розробка сценаріїв розвитку та застосування методів прогнозування.

5. Сучасна економічна наука розробила широкий спектр методів стратегічного планування розвитку територіально-галузевих комплексів, до основних з яких

належать: SWOT-аналіз, побудова та аналіз моделі п'яти конкурентних сил, метод розробки базових компетенцій, матричний. метод, PEST-аналіз, збалансована система показників і т. д. Слід зазначити, що всі ці методи знайшли застосування на рівні великих агропромислових формувань, тоді як сільські території з яскраво вираженою соціально-еколого-економічною спрямованістю потребують дещо іншого підходу до обґрунтування стратегічних напрямків їх розвитку.

ВИСНОВКИ

1. Визначено, сучасний стан сільської місцевості характеризується кризою та соціально-економічною незбалансованістю та вкрай слабким розвитком: скороченням робочих місць; підвищення самостійності; посилення трудової міграції та соціальної напруги в сільській місцевості. Низький рівень життя сільського населення призводить до міграції найбільш активної та працездатної його частини до міст, посилює зовнішню трудову міграцію, що призводить до занепаду сільської місцевості. Ми вважаємо, що підвищення якості життя в сільській місцевості, покращення сільських територій та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору є першочерговими завданнями. Це може бути мотивуючим стимулом для збільшення кількості сільських жителів та сприяти подоланню кризових явищ на селі відповідно до положень Національної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Ця стратегія підвищення якості життя передбачає використання ефективного організаційно-економічного механізму реалізації політики зайнятості сільського населення, формування та функціонування аграрного ринку праці в Україні, розвиток альтернативних видів діяльності, приватно-державне партнерство, приватні інвестиції в реалізацію соціальних проектів і програм тощо.

2. Сучасний стан сільських територій перебуває у досить критичній соціально-економічній ситуації, тому впровадження інноваційних та ефективних управлінських рішень та зміна вектору розвитку дозволить змінити поточну ситуацію. Таким чином, проаналізувавши зазначені законодавчі та нормативні документи, можна виділити основні аспекти управління розвитком сільських територій України:

– створення сприятливих соціальних, фінансово-економічних умов для виконання селом своїх виробничих та інших функцій і завдань загальнодержавного рівня в системі територіального розвитку;

- стабільне зростання сільської економіки за рахунок підвищення ефективності сільського господарства та внеску (фінансово-економічного) сільської місцевості в економіку країни та добробут громадян;
- підвищення зайнятості, рівня та якості життя сільського населення та наближення села до міського рівня життя;
- уповільнення міграційних процесів, покращення демографічної ситуації та збільшення тривалості життя;
- зменшення міжрегіональних і внутрішньорегіональних відмінностей між рівнем і якістю життя сільського населення;
- раціоналізація використання природних ресурсів і збереження навколишнього природного середовища;
- зберегти та примножити культурний потенціал села.

3. На основі принципів державного управління та з урахуванням ключових процесів механізму державного управління сформульовано концепцію ефективності функціонування механізму державного управління, а саме: задоволення потреб населення в публічних послугах через надання публічних послуг та здійснення державних службових завдань відповідно до адміністративних норм і правил, встановлених на цей тимчасовий період через максимальний обсяг послуг з урахуванням досягнення цільових показників та темпів соціально-економічного розвитку території та співвідношення досягнутих результатів до витрачених бюджетних коштів.

4. Територіальна громада Петриківської селищної ради утворена згідно з розпорядженням КМУ від 20 травня 2020 року № 601-Р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Дніпропетровської області». До складу територіальної громади входить 19 населених пунктів, а саме: с. Петриківка, с. Курилівка, с. Мала Петриківка, с. Сотницьке, с. Кулішеве, с. Хутірське, с. Єлизаветівка, с. Іванівка, с. Гречане, с. Кleshнівка, с. Куліші, с. Радісне, с. Лобойківка, с. Чаплинка, с. Улянівка, с. Шульгівка, с. Плавещина, с. Сорочин,

с. Судівка. Площа Лобойківського старостату Петриківської селищної ради становить 26,76 кв. Кілометрів населення становить 2,168 тис. чоловік. Транспортне сполучення здійснюється дорогами загального користування місцевого значення.

5. Соціальний розвиток пов'язаний із належною соціальною інфраструктурою, наданням якісних адміністративних послуг та первинної медичної допомоги. Тому важливо забезпечити інтеграцію, оцінити та виявити ресурсний потенціал громади. Проведене опитування населення Лобойківського старостату Петриківської селищної ради показує, що з 520 опитаних мешканців 320 сказали, що почувалися комфортно в громаді, ще 65 заявили, що дали б поради своїм знайомим, друзям та родичам для оселення в даній громаді. Цікаво, що 168 людей хочуть, щоб їхні діти залишилися на території муніципалітету. 75 осіб стверджують, що територіальна громада дає їм можливість повноцінно розвиватися. Таким чином, спостереження показали, що Лобойківський старостат Петриківської селищної ради досить успішно вирішує економічні та соціальні завдання на своїй території. Мешканці отримують користь від покращення соціального забезпечення та відчують зміни на краще. Водночас є усвідомлення того, що майбутні успіхи значною мірою залежать від активності та зацікавленості самих громадян.

6. Процес правового регулювання полягає у формуванні та застосуванні правових норм з метою, перш за все, захисту інтересів держави та створення умов для її ефективного розвитку. Для забезпечення ефективного здійснення державного управління розвитком соціальної інфраструктури села розробляються нормативно-правові акти та створюється відповідне правове поле. У 2021 році уряд схвалив Національну економічну стратегію на період до 2030 року (Постанова Кабінету Міністрів України № 179 від 03.03.2021), яка визначає стратегічні цілі, напрямки, принципи та цінності, в т.ч. цінності, які забезпечуть покращення соціальної інфраструктури.

7. Управління соціально-економічним розвитком Лобойківського старостату Петриківської селищної ради спрямоване на ефективне використання фінансових

ресурсів, збалансоване природокористування, створення сприятливого ділового середовища, розвиток людського капіталу та забезпечення високих соціальних стандартів життя. Реалізація зазначених чинників розвитку можлива за умови розроблення чіткого плану дій. За допомогою стратегії управління соціально-економічним розвитком можна звернути увагу на основні можливості та сильні сторони діяльності громади, які в майбутньому стануть точками зростання показників рівня життя населення.

8. Зусилля Лобойківського старостату Петриківської селищної ради наразі зосереджені переважно на вирішенні проблем, які накопичилися за роки бездіяльності. Водночас аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз свідчить про адаптацію стратегії інтеграції до умов Лобойківського старостату Петриківської селищної ради. Така стратегія відповідає баченню керівників територіальної громади щодо реалізації амбітних цілей щодо створення сприятливого бізнес-середовища на території муніципалітету, диверсифікації напрямків діяльності, створення комфортних і безпечних умов життя населення, раціонального природокористування, розвитку альтернативних джерел енергетики та заходів енергозбереження. Стратегія включає: оцінку поточного соціального, екологічного та економічного стану та загального потенціалу; виявлення тенденцій розвитку та вихідних позицій території, обґрунтування уявлення про пріоритети, завдання та стратегічні механізми, що забезпечують ефективний довгостроковий соціально-екологічний та економічний розвиток. Розробка стратегії розвитку, на нашу думку, має базуватися на формуванні однорідних кластерів «еталонних» і «цільових» земельних площ з урахуванням особливостей зонального сільськогосподарського районування.

9. Вихідним пунктом методичного підходу до аналізу проблеми соціально-еколого-економічного розвитку сільських територій є загальна характеристика їх ресурсної забезпеченості та оцінка якості життя сільського населення, визначення її критеріїв, розвиток засобів і механізмів, спрямованих на створення сприятливих

умов для цього забезпечення життя, побуту та високопродуктивної праці сільських жителів.

10. Стратегічне планування соціально-еколого-економічного розвитку сільських територій має базуватися на дотриманні ряду принципів, що відображають різні аспекти розвитку цієї територіально-виробничої системи та управління її функціонуванням: теоретико-методологічні принципи, принципи розвитку виробництва та принципи територіального розвитку. Слід виділити методологічні особливості стратегічного планування розвитку сільських територій як соціоеколого-економічних систем на регіональному рівні: необхідність поєднання територіального та галузевого підходів планування; уніфікація кількох рівнів планування – макрорегіонального, регіонального та місцевого; визначення горизонтів планування – довгострокового, середньострокового та поточного; розробка сценаріїв розвитку та застосування методів прогнозування.

11. Сучасна економічна наука розробила широкий спектр методів стратегічного планування розвитку територіально-галузевих комплексів, до основних з яких належать: SWOT-аналіз, побудова та аналіз моделі п'яти конкурентних сил, метод розробки базових компетенцій, матричний метод, PEST-аналіз, збалансована система показників і т. д. Слід зазначити, що всі ці методи знайшли застосування на рівні великих агропромислових формувань, тоді як сільські території з яскраво вираженою соціально-еколого-економічною спрямованістю потребують дещо іншого підходу до обґрунтування стратегічних напрямків їх розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беженар І.М., Скиба Г.І., Кравченко С.А. Аналітична оцінка розвитку сільських територій. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки.* 2022. Вип. 2. С. 66-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaure_2022_2_10
2. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад: навч. посіб. для посад. осіб місц. самовр. / Асоціація міст України. К.: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.
3. Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я. Удосконалення державного управління розвитком аграрного сектору економіки та сільських територій України. *Економіка АПК.* 2020. № 11. С. 6-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2020_11_4
4. Газуда Л.М., Готра В.В. Напрями розвитку сільських територій України в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка.* 2022. Вип. 2. С. 27-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2022_2_5
5. Герасимчук В. Г. Стан залучення інвестицій в розвиток сільських територій. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* 2023. Т. 34(73), № 1. С. 47-50. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2023_34\(73\)_1_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2023_34(73)_1_9)
6. Гуторов О.І., Гуторова О.О. Методологічні принципи та способи розробки стратегії соціо-еколого-економічного розвитку сільських територій. *Аграрні інновації.* 2023. № 18. С. 234-240. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrno_2023_18_35
7. Дацишин М., Керецман В. Інституційне забезпечення регіональної політики та практика взаємодії органів влади в Україні. К.: Вид-во "К.І.С.", 2007. 102 с.

8. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник / І. І. Бодрова та ін. ; за ред. С. Г. Серьогіної ; 4-те вид., переробл. та допов. Харків: Право, 2017. 392 с.
9. Дургун Х. М. Соціально-економічний розвиток сільських та туристичних територій в сучасних умовах. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2022. № 2. С. 16-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2022_2_4
10. Жук В. Дослідження основних підходів до забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2021. № 1. С. 32-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdanopua_2021_1_9
11. Задорожний В. Формування якостей інноваційного лідера в демократичному врядуванні. *Матеріали 11-ї Всеукраїнської наук.-практ. конф. Розвиток форм і методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації*. Дніпро, 8-9.11.2023: тези доповідей. Дніпро: Поліграфічний відділ ДДАЕУ, 2023. С. 89-90.
12. Калачевська Л. І. Моделювання оптимізації управління інноваційним розвитком сільських територій в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22(1). С. 140-144. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_22\(1\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_22(1)_31)
13. Калетнік Г.М., Ємчик Т.В. Державне регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 2. С. 7-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2020_2_3
14. Корженівська Н., Ясінецька І., Беспалий І. Ефективність механізмів розвитку людського потенціалу сільських територій. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2. С. 247-256. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sepid_2021_2_30

15. Коробка С. В. Особливості формування та розвитку кластерних структур на сільських територіях. *Економічний простір*. 2020. № 159. С. 75-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2020_159_17
16. Костецька І.І., Крайчук О.В. Вплив кластерів на розвиток сільських територій. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 1. С. 151-154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/priaev_2021_1_28
17. Крисанов Д. Ф. Аграрна сфера: пріоритети та механізми реалізації. Київ: Ін-т економіки НАН України, 1998. 235 с.
18. Купріяничик І.П. До питання розвитку сільських територій в Україні. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2022. № 4. С. 27-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2022_4_5
19. Кучеренко В. Р., Макуха С. М. Національна економіка: відтворення соціальної інфраструктури села. Одеса: Друкар. дім, Друк Південь, 2012. 108 с.
20. Лазарева О. Врахування європейського досвіду соціально-економічного розвитку сільських територій для України. *Економічний форум*. 2022. № 1. С. 100-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2022_1_14
21. Лелечко А.П. Стратегічна архітектура системи публічного управління сталим розвитком регіонів. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 2 (25). С. 94-98.
22. Лозінська Л., Васьківська К., Галімук Ю. Тенденції розвитку економічного потенціалу підприємств сільських територіальних громад. *Аграрна економіка*. 2020. Т. 13, № 3-4. С. 33-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ae_2020_13_3-4_7
23. Лупенко Ю.О. Теоретико-методологічне забезпечення економічного розвитку аграрного сектору та сільських територій. *Економіка АПК*. 2021. № 6. С. 6-15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2021_6_4
24. Малік М.Й., Швець А.А. Роль підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції у розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2021. № 7. С. 50-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2021_7_8

25. Мельниченко В. І. Правове регулювання публічного управління. Публічне управління: термінол. слов. / уклад.: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2018. С. 127.
26. Морозова Г. С. Сільські території: науково-теоретичні основи сутності та сучасні проблеми їх сталого розвитку. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2018. № 4. С. 253-260. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2018_4_26
27. Оробей В. В. Правове регулювання публічного управління розвитком соціальної інфраструктури сільських територій в Україні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2022. Вип. 2. С. 254-262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2022_2_31
28. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/about>
29. Павлов О. І. Теоретико-методологічні засади сучасної парадигми управління сільськими територіями. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/region/05poiust.pdf>
30. Павлов О.І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель. Одеса: Астропринт, 2009. 344 с.
31. Патица Н.І., Булавка О.Г. Стратегічні орієнтири та пріоритетні напрями сталого розвитку сільських громад і територій в Україні в умовах децентралізації влади. *Економіка АПК*. 2021. № 8. С. 91-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2021_8_11
32. Перспективні форми організації господарської діяльності на селі: наукова доповідь / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [кол. авторів: Ю.О. Лупенко, О.Г. Шпикуляк, В. Я. Месель-Веселяк та ін. Київ: нНц «ІАЕ», 2019. 114 с.

- 33.Петрецький І. І. Потенціал розвитку сільських територій в умовах децентралізації. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка.* 2022. Вип. 1. С. 41-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2022_1_8
- 34.Плотнікова М. Ф. Стратегічні засади розвитку сільських територій в умовах децентралізації владних повноважень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2018. Вип. 17(2). С. 43-46. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_17\(2\)__11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_17(2)__11)
- 35.Попов С. А., Панченко Г. О. Інноваційний розвиток системи органів публічної влади: стратегічний підхід: навч. посіб. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
- 36.Потриваєва Н.В., Гаркуша О.М., Демченко А.М. Сільські території та їх місце в системі соціально-економічного розвитку держави та регіонів. *Український журнал прикладної економіки та техніки.* 2021. Т. 6, № 4. С. 82-91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2021_6_4_12
- 37.Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11>.
- 38.Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2015 р. № 1119. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1119-2015-%D0%BF#Text>
- 39.Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів: Постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1999 р. № 1359-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14>
- 40.Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 р.: Проект Закону України від 07.08.2018 р. № 9015. URL: http://search.ligazakon.Ua/1_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html

41. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80>
42. Роль ринку і підприємництва у забезпеченні сталого розвитку сільських територій. О. Г. Шпикуляк та ін. (6 осіб). *Агросвіт*. 2022. № 20. С. 3-12.
43. Рябоконт В. П. Децентралізація – шлях до розвитку сільських територій в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 1. С. 6-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2020_1_4
44. Самофатова В.А. Сталий розвиток агропродовольчої сфери регіону: теорія, методологія, управління. Одеса: Астропринт, 2018. 312 с.
45. Соколова А.О., Голій О.В., Поліщук М.О., Голій Н.П., Пахольчук К.С. Стратегічні орієнтири соціально-економічного розвитку сільських територій Західного Полісся. *Економічний форум*. 2017. № 3. С. 79-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_3_14
46. Сороко В.М. Результативність та ефективність державного управління і місцевого самоврядування: навч. посіб. К.: НАДУ, 2012. 260 с.
47. Стегней М. І. Механізм екологічно сталого розвитку сільських територій: сутність, складові та функції. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 2. С. 28-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_2_8
48. Талавирия М., Косач І. Сучасні аспекти розвитку інфраструктури сільських територій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 2. С. 85-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppou_2022_2_10
49. Талавирия М.П. Розвиток сільських територій на засадах сталості. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2016. № 1(47). Т. 2. С. 146-150.
50. Тимошенко М. М. Застосування інструментів стратегічного управління для визначення орієнтирів розвитку сільських територій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні*

- відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20(3). С. 84-89. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20\(3\)__20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20(3)__20)
51. Тимошенко М. М. Необхідність формування економічного механізму реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2018. № 3. С. 296-306. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2018_3_32
52. Томашук І. В. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації влади в Україні. Вчені записки *Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: *Економіка і управління*. 2021. Т. 32(71), № 4. С. 88-101. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2021_32\(71\)_4_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2021_32(71)_4_17)
53. Томашук І.В., Балдинюк В.М., Томашук І.О. Розвиток сільських територій України в системі Євроінтеграційних процесів. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 4. С. 115-132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2021_4_10
54. Томашук І.О. Методологічні положення сільського розвитку в контексті функціонування об'єднаних територіальних громад. *Економіка АПК*. 2021. № 6. С. 101-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2021_6_12
55. Трусова Н.В., Кукіна Н.В. Активізація бізнес-процесів із залучення інвестицій на розвиток сільських територій України. *Modern economics*. 2022. № 36. С. 143-151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2022_36_23
56. Усата Н. В. Державно-приватне партнерство як один із дієвих механізмів відбудови та розвитку сільських територій. *Агросвіт*. 2023. № 14. С. 54-62.
57. Федуняк І.О., Підлужна О.Б. Нормативно-правове забезпечення державної підтримки сталого розвитку сільських територій та туризму. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_10_30
58. Філюк Д. Засади стратегічного управління аграрним сектором економіки у контексті сталого розвитку сільських територій. *Вісник Львівського*

- національного аграрного університету. *Економіка АПК*. 2021. № 28. С. 43-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2021_28_9
59. Харчук С.А. Соціально_економічний розвиток сільських територій: проблеми та шляхи вирішення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 12. С. 20-23.
60. Хомюк Н. Л. Оцінка соціального розвитку сільських територій в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 30. С. 209-213. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2020_30_42
61. Хомюк Н., Павліха Н., Вороний І. Диверсифікація як інструмент забезпечення сталого розвитку сільських територій в умовах децентралізації. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія: Економічні науки*. 2020. Т. 22, № 96. С. 35-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/smlnues_2020_22_96_8
62. Чорнобай Л. М., Мушеник І.М. Перспективи комплексного розвитку сільських територій. *Modern economics*. 2022. № 36. С. 152-157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2022_36_24
63. Чубіна А. С. Питання самоорганізації публічного управління розвитком сільських територій в умовах децентралізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2023_10_21
64. Шебештень Є.Г., Любка В.В. Останні тенденції та чинники впливу на розвиток сільських територій в контексті євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. Вип. 44. С. 127-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2022_44_22
65. Юрчишин В. В. Сільські території як системоутворюючі фактори розвитку аграрного сектора економіки. *Економіка АПК*. 2015. № 3. С. 123-128.